

**UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno**

Sociálně aktivizační terapie se psem

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
Dr. Ing. Naděžda Šebková**

**Vypracoval:
Anežka Lasíková**

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma „Sociálně aktivizační terapie se psem“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Osek nad Bečvou 2. března 2010

Anežka Lasíková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce Dr. Ing. Naděždě Šebkové za pozornost, kterou mé práci věnovala, za rady a metodickou pomoc při jejím zpracování. Panu Vladimíru Doškovi za poskytnutí odborné praxe, cenných konzultací a informací. Zaměstnancům z navštívených ústavů za umožnění přímého kontaktu s klienty. V neposlední řadě chci poděkovat své rodině za morální podporu, kterou mi poskytovali při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

OBSAH

ÚVOD	2
1. ZOOTERAPIE	4
1.1 <i>Počátky zooterapie</i>	4
1.2 <i>Okruhy terapií za pomoci zvířat</i>	7
2. ČLOVĚK A TERAPEUTIČTÍ PSI	10
2.1 <i>Jak to všechno začalo</i>	10
2.2 <i>Terapeutické uplatnění</i>	11
2.3 <i>Formy terapií – 4 základní skupiny</i>	12
2.4 <i>Sociálně - zdravotní oblasti využití psů</i>	13
3. ASPEKTY PŮSOBNÍ PSA NA ČLOVĚKA	19
3.1 <i>Sociálně aktivizační terapie pro rodiny s dětmi</i>	19
3.2 <i>Pes a geriatric</i>	20
3.3 <i>Terapie v „Domě na půli cesty“</i>	21
3.4 <i>Humanitární kynologie</i>	22
3.5 <i>Pes v oblasti integrace, resocializace a prevence</i>	23
3.6 <i>Pes v pedagogickém procesu</i>	24
4. CANISTERAPEUTICKÁ SPOLEČNOST	26
4.1 <i>Osobnost terapeutického psa</i>	26
4.2 <i>Osobnost terapeuta – psovoda</i>	27
4.3 <i>Odborná příprava terapeutického týmu: psovoda a psa</i>	27
5. SHRUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	29
5.1 <i>Výhody z přítomnosti psa</i>	29
5.2 <i>Nevýhody z přítomnosti psa</i>	29
6. PŘÍPADOVÁ STUDIE	31
6.1 <i>Charakteristika metod použitých při zpracování</i>	31
6.2 <i>Domov Větrný mlýn Skalička</i>	31
6.2 <i>Individuální terapie</i>	33
6.3 <i>ZŠ praktická a ZŠ speciální v Bystřici p.H.</i>	34
7. ZÁVĚR	36
RESUMÉ	38
ANOTACE	39
LITERATURA A PRAMENY	41
SEZNAM OBRÁZKŮ	45
SEZNAM PŘÍLOH	46
PŘÍLOHA Č. 1	47
<i>Zkušební řád pro canisterapii</i>	47
PŘÍLOHA Č. 2	50
<i>Srovnání kritérií testování canisterapeutických psů</i>	50
PŘÍLOHA Č. 3	52
<i>Psí desatero</i>	52
<i>Psí modlitba</i>	52

ÚVOD

My všichni lidé máme nenahraditelný dar – být obklopeni krásnou přírodou a být její nedílnou součástí. Ne všichni si to však uvědomujeme. Život se pomalu stal komerčním stereotypem, ženoucí se přetechnizovaným úprkem někam... za něčím...

Ne každý má to štěstí a možnost zapojit se do každodenního dění plnohodnotně. Fyzické nebo psychické znevýhodnění může jako mávnutím proutku vše změnit komukoliv z nás – jak se to stalo i mně, když se mi narodil chlapeček s handicapem.

Jsem přesvědčena o tom, že právě terapie s pomocí domácího mazlíčka - nejčastěji s pomocí psa, nenásilnou metodou odvrací pozornost z vnitřního psychického zaujetí. Pomáhá zapomínat na samotu, vzbuzuje chuť i motivaci žít a navrácí ztracenou rovnováhu. A to nejen dětem, dospělým či starým lidem se zdravotním postižením nebo sociálním znevýhodněním, ale i těm, kteří se snaží přispívat k jejich pohodě a pomáhají je zapojovat do realit společnosti. Otevírá člověku bránu k pochopení, že svět nejsou jen samé potíže. Svou přítulností a věrností se dokáže až neuvěřitelně odvděčit za péči, kterou mu poskytujeme, a emočně vyrovnávat „TO“ chybějící. Odvrací opuštěnost a pozornost od potíží, nahradí životního přítele a také chybějící nebo nefunkční orgán, zastane nemalou roli ve společenství rodiny.

Všeobecně zooterapie je zařazena mezi velmi účinné alternativní terapie, jejíž nedílnou součástí je psychoterapie a fyzioterapie. Společně zaujímají své místo mezi podpůrnými léčebnými metodami. Cílem bezprostředního kontaktu se zvířetem je využití jejich daru od přírody - jejich vrozené léčivé energie.

Svou bakalářskou prací chci podtrhnout smysluplnost využití pozitivního terapeutického vlivu psa na člověka. Jeho aktivní nebo pasivní interakci na oblast psychickou, fyzickou, a v neposlední řadě i sociální. Shromáždit teoretické poznatky a možnosti o doplňkové terapii – canisterapii, jako jedné z metod, kterou je možné napomoci ke zkvalitnění každodenního života dětí, dospělých a starých lidí se zdravotním postižením nebo sociálně znevýhodněných, a přispět tím k jejich pohodě a zapojení do realit společnosti. V praktické části se zaměřím na využití této podpůrné

terapeutické metody u konkrétních klientů, kteří jsou postiženi různými znevýhodněními s charakteristickými specifiky.

Byla bych ráda, kdyby se stala přínosem pro všechny, kteří se v jakémkoliv rozsahu zajímají o účinky působení psů a zvířat na člověka, pro budoucí canisterapeuty, studenty kynologie, ale hlavně představení nové naděje pro rodiče, kterým ubývá sil nad jejich každodenní laskavou starostí o své postižené děťátko, či jiné blízké.

1. ZOOTERAPIE

Zooterapie je léčebná metoda, při níž je využíváno pozitivního působení zvířat na člověka. Umožňuje nám využít přirozené léčivé energie zvířat, speciálně vychovávaných k terapeutickým činnostem. Zahrnuje péči o ně, dotýkání, hlazení, kontakt s nimi, komunikaci "přes zvíře".

Tento mladý vědní obor prosazuje své postavení v léčebných i sociálních zařízeních. Je podpůrnou terapeutickou a rehabilitační metodou přispívající k navození rovnováhy v oblastech fyzické a psychické stránky člověka. Kladné emoce zastávají významnou roli v úspěšnosti jiných léčebných metod. Prolíná do mnoha vědních oborů – psychoterapie, psychologie, pedagogiky, sociologie, gerontologie, psychiatrie, veterinární i humánní medicíny.

Vlivem nejednotnosti terminologie tohoto oboru se můžeme setkat s různými pojmenováními – animoterapie, animalterapie, pet – terapie...podstata však zůstává zachována – vždy se jedná o léčebné působení pomocí zvířat.

I v tomto oboru je naprosto nezbytné dodržovat určité zásady a pravidla. Ve všech oblastech zooterapie platí, že péče o klienta by měla být cílená, pod odborným dohledem a o průběhu i výsledku by se měla vést přesná evidence.

(Svobodová, Tichá, 2005)

1.1 Počátky zooterapie

Ke snadnějšímu pochopení role psa v životě člověka nahlédněme okrajově do zákonitostí dějinného vývoje.

Zvířata provázejí člověka dlouhá tisíciletí. Jsou vedeny akademické spory o tom, zda byl dříve zdomestikován pes nebo koza. Odpověď na tuto otázku je lakonická – „jak kde“. Kozy a ovce zaujímají čelní postavení v krajinách bohatých na pastviny a dlouhé stepi. Psi naopak v oblastech hlubokých lesů bohatých na lovnou zvěř.

(Sehnerová, 1999)

Obr. 1: Znásobení síly bojovníka zvířetem

Dlouhou historii vzájemného propojení těchto vztahů představují dochované památky z období starověku. Staří Řekové vnímali zvláštní pozitivní vliv zvířete na člověka. Zbožné uctívání je nezanedbatelným důkazem dominantního postavení zvířete po boku člověka v tak dávné době.

(Kolektiv autorů in Lacinová, 2007)

První dokumentované použití zvířat jakožto doplňkové terapie zdravotně postižených spadá do 9. století v Belgii.

Zooterapie v dnešním slova smyslu nastoupila už v osmnáctém století. Existovaly kliniky, kde se používali králíci a drůbež. Jako nástroj terapie pomáhali zvýšit sebekontrolu a přijmout odpovědnost. Od té doby se zvířata izolovaně používala k dosažení komunikačních dovedností u pacientů.

V roce 1792 byla v Anglii založena klinika s cílem pečovat o duševně nemocné, nikoliv vězeňským způsobem, jak bylo v té době obvyklé, ale způsobem aktivizujícím. Pacienti pečovali o malá zvířata a zahrádku.

(www.animoterapie.cz)

V 19. století vzniklo v Německu centrum péče o epileptiky, které od svého začátku využívalo léčebných sil psů, koček, ovcí, koz a později i ptáků a koní. Je zajímavé, že i psychoanalytici Freud a Sullivan měli vždy ve své ordinaci psy, ačkoliv není známo, zda tato zvířata hrála roli v terapeutickém procesu.

(www.iczahrada.cz)

K největším zvrátům v animoterapii došlo v 70. letech minulého století, díky amerického psychiatra Borise Levinsona, který se zajímal o vztah mezi člověkem a zvířetem. Všiml si náhodného setkání svého psa s emocionálně narušeným dítětem, které s Levinsonem odmítalo jakkoliv komunikovat. O psa však projevovalo veliký zájem. Vztah mezi tímto dítětem a psem vedl k postupnému uzdravení dítěte. Levinson

zformuloval hypotézu, podle níž zvířata nepředstavovala způsob léčení, ale působila jako "sociální katalyzátor", který zahajuje a podněcuje sociální kontakt. Psi byli chováni v ústavu, aby bylo možno prostudovat jejich chování. Položil základy nové vědní disciplíny – „pet-facilitated therapy“ = zvířaty podporovaná terapie.

(Fialová, Hess, 11/1995)

V roce 1990 vznikla ve Washingtonu mezinárodní asociace IAHAIO (International Association of Human-Animal Interaction Organizations) – sdružení shromažďující dílčí národní asociace a související organizace, zabývající se o vztah mezi zvířaty a lidmi. Zastává roli komunikátora a koordinátora spolupráce mezi všemi členskými zeměmi, shromažďuje nejnovější výsledky výzkumu a podporuje další vývoj.

V současnosti zvíře – koterapeut – zastává významnou roli po boku člověka a v posledních desetiletích dochází k čím dál většímu průniku s různými terapeutickými metodami zdravotní péče v celosvětovém měřítku. Působí jako podpůrný prostředek v různých sociálních vazbách. Toto téma je obsahem mezinárodních konferencí (*konané každé tři roky, pozn.*) – zahájených konferencí „Animals, health and quality of life“ v Ženevě v roce 1995 a pokračujících konferencí Mezinárodní asociace IAHAIO s názvem „Mění se role zvířat ve společnosti“ v září 1998 v Praze. Tato konference se stala vůbec nejúspěšnější v historii, neboť se jí zúčastnil rekordní počet delegátů ze 42 zemí světa, kteří vyslechli celkem 63 přednášek a 43 prezentací.

(www.iahaio.org)

V ČR velmi přispěli k rozvoji tohoto oboru dětský psycholog prof. PhDr. Zdeněk Matějček, CSc., nebo gerontopsychiatr doc.MUDr. PhDr. Miloš Vojtěchovský. Stáli u zrodu Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (AOVZ), jenž byla založena v roce 1995 v Praze. Sdružuje přední odborníky z různých vědních disciplín jako např. psychologie, psychiatrie, pedagogiky, gerontopsychiatrie, zoologie, zvěrolékařství a další.

(www.aovz.cz)

V říjnu 2004 byla ve Vídni založena evropská zastřešující organizace ESAAT (*European Society for Animal Assisted Therapy*) zabývající se výzkumem a rozvojem použití zvířat u asistované terapie. Klade důraz na podporu léčebných, pedagogických

a salutogenetických (*pozitivních, zdraví udržujících a posilujících*) účinků vztahu mezi člověkem a zvířetem. Jejím cílem je standardizace vzdělávání, odborné přípravy a dosažení uznávané odborné kvalifikace v oblasti asistované léčby pomocí zvířat. Postupné připojování evropských zemí do výzkumných aktivit svědčí o narůstajícím zájmu o tuto terapii. Vznikající praktikující a zastřešující organizace jsou velkým přínosem. Shromažďování poznatků, zkušeností a jejich výměna na mezinárodní úrovni velmi přispívá ke sjednocování metodologie, tím také k následnému co nejefektivnějšímu využívání v praxi, a je podmínkou k dalšímu rozvoji.

(www.essat.org)

1.2 Okruhy terapií za pomoci zvířat

Na zooterapii lze využít prakticky jakékoliv zvíře. Drobná domácí zvířata, hospodářská zvířata, exotická i jejich kombinace. Kontakt se zvířaty má silný motivační náboj. Nejčastější dělení zooterapie podle zúčastněných zvířat v terapii:

Canisterapie - podpurná léčebná metoda, která spočívá ve využívání pozitivního působení psa na člověka, léčba „psí láskou“. Tato terapie má na zdraví účinky psychosociální i fyziorehabilitační. Více bude tato oblast rozšířena níže.

Felinoterapie - u nás je tento pojem méně známý, dá se říct, že opomíjený. Jedná se o léčebný kontakt mezi člověkem a kočkou. Terapie je založena na využití vrozeného daru empatie, intuice a léčivé energie kočky. Je schopna odnímat bolest a utrpení, navozuje duševní harmonii a napomáhá najít ztracenou životní rovnováhu. Má přímý vliv na rozvoj mentálních a motorických schopností. Kočky nemusejí absolvovat žádné zvláštní zkoušky. Musí mít však klidnou, milou a vstřícnou povahu. Samozřejmostí je jejich stoprocentní zdraví.

Forma této terapie může být pasivní – relaxační, kdy pouhá přítomnost odbourává pocit samoty a tím pozitivně působí na zklidnění a vytvoření pohody klienta. Druhá forma je interaktivní – cílená. V tomto případě se o kočičku konkrétně pečuje. Průběh terapie se objektivně sleduje, posuzuje a následně vyhodnocuje.

(www.auracanis.cz)

Zakladatelkou a zkušenou odbornicí tohoto oboru zooterapie u nás je paní Daniela Hypšová. Pod jejím vedením byla zpracována originální metodika felinoterapie, která je v Evropě ojedinělá, ale o to více uznávaná. Svědčí o tom i úzké pracovní kontakty s Německem, Rakouskem a Izraelí, kde tyto formy práce mají zelenou. Sama paní Hypšová se felinoterapii intenzivně věnuje. V Moravskoslezském kraji funguje zatím jeden kocour (plemenoe ragdoll), který získal licenci a oprávnění působit jako kočičí terapeut. V Čechách je počet oprávněných koček mnohem vyšší a felinoterapie je známějším pojmem. Centrum felinoterapie v ČR je v Mladé Boleslavi.

www.kdyzsluncesviti.estranky.cz

Hipoterapie - je založena na využívání pozitivního působení koně na tělesné, duševní i sociální zdraví člověka. Víceméně se jedná o speciální formu fyzioterapie prostřednictvím koně. Hřbet koně je zdrojem pohybových podnětů ve třech dimenzích. Jezdec se přizpůsobuje pohybovým impulzům zvířete a tím napodobuje chůzový mechanismus člověka, jehož končetiny jsou odlehčené, a společný pohyb vede k uvolňování ztuhlých svalů. Senzomotorické impulsy se přenášejí i na páteř, která se zapojením mezižeberních a zádových svalů napřimuje. Kromě rovnání páteře tak dochází i k prohlubování dechu. Hipoterapie zlepšuje chůzi, oslabuje svalové napětí, pomáhá rozvoji dosud nezvládnutých pohybů, koordinaci pohybu, zesílení a sjednocení senzomotoriky, zlepšení rovnováhy, znovunabytí řeči, zvyšování sebedůvěry i zlepšování adaptace jednotlivců.

Obr.2: Hipoterapie

Delfinoterapie - Speciálně upravený a kontrolovaný kontakt člověka s delfínem, s cílem získat léčebný efekt. Uskutečňuje se v prostředí akvárií nebo v pobřežních oblastech. Může probíhat buď v přímé interakci se zvířetem (*přímou kontaktní terapií s delfínem ve vodě*) nebo pozorováním ze břehu.

Delfíni jsou skvělými terapeuty převážně pro děti s dětskou obrnou, Downovým syndromem i při cukrovce. Vhodní jsou i pro autistické děti pro svou schopnost rozvíjet komunikaci.

Při rehabilitaci je využíváno elektromagnetických vln vysílaných delfíny. Tyto ovlivňují některé procesy v našem organismu. Správnou volbou konkrétních cvičení dochází k mimořádně specifickému působení na jednotlivé struktury mozku. Pozitivní vliv na psychiku mají i jejich dotyky pyskem, a zvuky, jež vydávají.

Centrum delfinoterapie vzniklo na Ukrajině pod vedením Antolije Smoljaninova. Spolupracuje s kvalifikovanými trenéry, kteří se delfínům věnují, znají je a rozumějí jejich chování. Ze začátku tato práce nebyla vůbec jednoduchá. Z počátku vše bral jako hru a zábavu, ale postupem času začal přicházet na to, že tyto hry rozvíjí motoriku i psychiku malých pacientů.

www.kdyzsluncesviti.estranky.cz

Další zvířecí druhy - k léčbě a rehabilitaci nemocných lze použít další rozmanité zvířecí druhy. Patří mezi ně malá domácí zvířata – drobní savci, akvariální rybky, obojživelníci, plazi aj.; terapie praktikovaná na farmách s hospodářskými zvířaty – kozami, ovci, prasaty – obsažena pojmem farmingtherapy. Kromě domácích a hospodářských zvířat lze animoterapii praktikovat i v prostředích, kde žijí zvířata v zajetí (*zoologické zahrady*), nebo i formou pozorování ve volné přírodě.

www.animoterapie.cz

2. ČLOVĚK A TERAPEUTIČTÍ PSI

2.1 Jak to všechno začalo

Pes je společníkem člověka po mnohá tisícletí. První zmínka o vztahu člověka a psa pochází z paleolitického hrobu – 12 000 let starého – v němž byly objeveny kosterní pozůstatky člověka, držícího psa kolem krku.

V Babylónii a Sýrii lékaři uctívali Gulu - ochranné božstvo lékařského umění, které mělo v emblému psa. Psi byli používáni na léčení ve velkých chrámech. Pacienti byli léčení pomocí psího lízání. Pes patřil k výbavě babylonského lékaře kvůli léčivé síle jeho slin.

Obr. 3: Znázornění léčení pomocí psího lízání ve středověku

Ve starověkém Řecku začali psy používat k léčebným účelům tím způsobem, že je přikládali na nemocná místa pacientů. Byl to také oblíbený způsob léčby revmatismu na hradech ve středověku.

První použití psů v nemocnicích se datuje v roce 1919 v nemocnicích v USA. Psi byli používáni jako „kamarádi ke hrám“, jako rozptýlení válečných pacientů. Druhé známé použití zvířat v nemocnicích se odehrálo ve spolupráci s Červeným křížem ve 40. letech

v sanatoriu v New Yorku, kde probíhala rekonvalescence raněných letců 2. světové války.

Systematicky se začal vědecky zkoumat přínos psa pro člověka až v 60-tých letech minulého století. Boris M. Levinson zjistil, že psí společník může být velmi cenným spolu-terapeutem emocionálně narušených dětí. V roce 1982 stanovil metodologické zásady této nové disciplíny.

Dalšími průkopníky terapie byli manželé Sam a Elizabeth Corsonovi, odborníci v psychologii a neurofyziologii, kteří navázali na Levinsonovu práci. Systematicky studovali možnosti a limity této terapie a dosáhli značných úspěchů.

(Galajdová, 1999)

2.2 Terapeutické uplatnění

Úspěšnost terapií za pomoci psů je odrazem faktu, že klienti snáze akceptují „psí lásku“ před lidskou náklonností. Přímý kontakt se psem vyvolává téměř v každé situaci kladné emoce. Terapie za pomoci psa tím poskytuje příležitost, jak zapojit klienta nenásilnou formou do reality. Pozitivní působení psa nachází - po přizpůsobení se ke stavu klienta v dané situaci - širokou oblast využití.

V **socioterapii** je úspěšným pomocníkem nejen při zvládnání problémového chování, ale je také prevencí agresivity a šikany. Opírá se o vytvoření společenství.

Pro **psychoterapii** je psychologickým prostředkem při řešení různých obtíží způsobených duševním stavem – počínaje zanedbávanými a týranými dětmi, a konče gerontologií. Využívá mimoslovní komunikace v případech odmítání kontaktu ze strany pacientů.

Fyzioterapie využívá animálního tepla k prohřívání nervového a pohybového aparátu, dále schopnosti iritace (popuzení k) pohybu ke zlepšení koordinace a tělesné kondice.

Speciální pedagogika uplatňuje terapii v oblasti vývojových poruch a mentální retardace.

(www.canisterapie.mendelu.cz)

2.3 Formy terapií – 4 základní skupiny

Vzhledem k vzrůstající profesionalitě a snaze dosahovat vyšších terapeutických cílů se přibližně v 80. letech minulého století začaly rozlišovat tyto formy terapií - jsou v podstatě totožné s formami veškeré zooterapie:

AAA (*Animal Assisted Activities*) - aktivita za účasti zvířat poskytující příležitost pro terapeutický prospěch s cílem zlepšení kvality života klienta, případně jeho sociálních dovedností, znovunalezení chuti do života a obnovení komunikace s okolím. Kontakt člověka a psa odbourává každodenní stereotyp, který přináší život v zařízeních sociální péče, LDN, v krizových centrech... Projevení pozitivního vlivu na zdraví je u této metody spontánním doplňkovým jevem. Jedná se o neformální aktivitu, kdy je pes jejím primárním prvkem. Provádí se formou pasivního a aktivního působení. Při pasivním jde o navození pozitivního účinku pouhou přítomností zvířete, vyjádřené subjektivní radostí a spokojeností klienta. Aktivní je založena na přímé interakci mezi klientem a psem. Obě jsou většinou používány u lidí, jenž se ocitli v sociálně obtížné situaci (odvykání závislosti, v dětských domovech, domovech pro seniory...). Jsou poskytovány v různých prostředích, profesionálem nebo dobrovolníkem, za účasti speciálně vybraných zvířat.

(Galajdová, 1999)

AAT (*Animal Assisted Therapy*) - terapeutická činnost za asistence psa. Cílená intervence, při níž je zvíře nedílnou součástí. Probíhá individuálně nebo skupinově pod vedením zdravotnického profesionála se speciálními odbornými znalostmi, s odpovědností za klienta. Vychází se z diagnózy klienta a její prognózy „s“ a „bez“ použití psa. Průběh této terapie je dokumentován, výsledky jsou objektivně pozorovatelné a měřitelné. Je určena k podporování nebo zlepšování fyzických, sociálních, emocionálních či kognitivních funkcí. Užitím této metody dochází k posílení žádoucího chování nebo k utlumení chování nežádoucího (př.: léčba fobií, nácvik mluvení, chůze, zlepšení koncentrace...).

(Galajdová, 1999)

AAE (*Animal Assisted Education*) - cílená výuka s přispěním zvířat, zařazena do speciální pedagogiky. Pes je prostředníkem, ale hlavně motivačním prvkem k navození aktivity a spolupráce mezi pedagogem a žákem. Stává se „hybnou pákou“ pedagoga.

Klienty zde tvoří zdravotně postižení studenti, příp. studenti se specifickými poruchami učení. Patří mezi novější metody.

(www.canisterapie.net)

AACR (Animal Assisted Crisis Response) - krizové intervence za pomoci zvířat. Směr je určen navozením přirozeného kontaktu psa a člověka, jenž se ocitl v krizovém prostředí. Jde o velmi náročnou formu terapie. Terapeut se potýká se stabilizováním stresových situací navozených psychickými i fyzickými stavy klientů, krizovými situacemi, evakuacemi, přírodními katastrofami, terorem, kriminalitou... Canisterapeut vybaven psychologickým nebo psychoterapeutickým vzděláním navíc prochází přípravou na zvládnutí neobvyklých situací doprovázených abnormálními reakcemi klientů. Tato vyvíjející se terapie se rozvinula v USA na základě častých vzbouření přírodních živlů a teroristických útoků. Terapeutičtí psi se podílejí jednak na ustálení psychiky obětí krizí, i na hledání přímých obětí. Většinou se spolupracuje s jinými složkami záchranného systému.

(www.aacr.estranky.cz)

2.4 Sociálně - zdravotní oblasti využití psů

Toto dělení psů na skupiny je ovšem velmi teoretické. Většina psů totiž umí věci, patřící hned do několika skupin. Řada vodících psů tak běžně podává předměty, hodně asistenčních psů pro tělesně postižené zvládá bez problémů polohování a někteří i varují před epileptickými záchvaty. Dělení do skupin tady není důležité. Důležité je jen to, jakou pomoc může a chce pes člověku nabídnout.

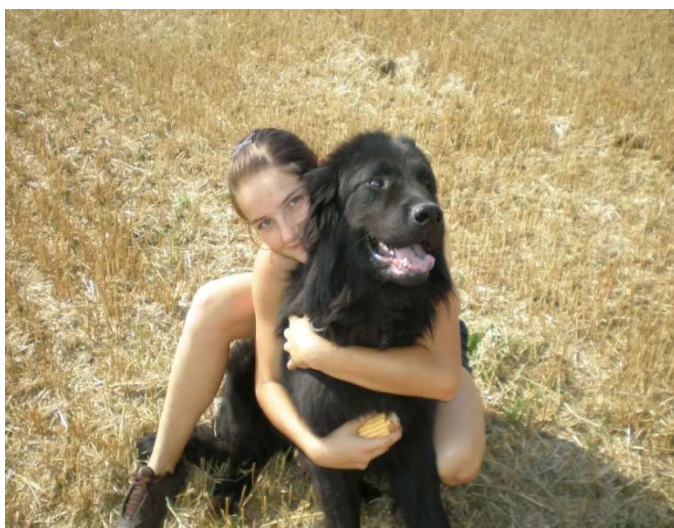
Jednu věc ale mají všichni tito psi společnou. Je to pomoc psychická. Znáám příběhy řady držitelů asistenčních psů a prakticky všichni se shodují na tom, jak moc pes změnil jejich život. Zpravidla svůj život jasně dělí na „život před psem“ a „život se psem“. Pes je donutil přestat se přebírat v otázkách „proč zrovna já“ a otáčet se stále do minulosti. Tu už změnit nelze. Co ale lze změnit je budoucnost. Budoucnost s psím pomocníkem. V jednoduchém shrnutí se nabízí použít jako příklad přísloví. Tihle psi umí přísloví „život je pes“ změnit na „pes je život“.

(<http://blog.aktualne.centrum.cz>)

2.4.1 *Canisterapeutičtí psi* (*canis* = latinsky pes, *terapie* = řecky léčba)

Canisterapeutický pes je pro člověka přínosem ve dvou léčebných úrovních. V psychické i fyzické.

V psychické rovině velmi pozitivně zastává funkci společníka a kamaráda. Je schopen ovlivnit akutní deprese i dlouhodobý narušený psychický stav. Pomáhá se vyrovnat s náhlou ztrátou blízkého člověka. Odvedením pozornosti dokáže být oporou v bolestivých stavech, při vážných onemocněních. Je schopen podnítit verbální i neverbální komunikaci – navázat kontakt s pacienty, kteří jsou odmítaví, apatičtí. Může mít příznivý vliv v oblasti sociálně-integrační při práci s deprivovanými klienty. Svým projevem oddanosti a potřebou mazlení bývá často světlým bodem pro opuštěné, postižené a nemocné lidi - odkázané na život v dětských domovech, v domovech důchodců, v léčebnách pro dlouhodobě nemocné, v onkologických ústavech. Klienti se dopředu těší na den, kdy za nimi přijde ten „jejich“ pes. Mnohé domovy zajišťují pro své klienty i psy v domácí péči. Tím pokryjí další terapeutický prvek – výchovu k povinnosti a odpovědnosti.

Obr. 4: Canisteapie

Ve fyzické rovině je nápomocen u tzv. polohování – jedinečné a nenahraditelné metody pro specifický okruh tělesně postižených pacientů. Málokdo ví, co si pod tímto pojmem může představit. Princip polohování značí převážně dvě techniky – relaxační a rehabilitační. V obou případech se využívá fyziologické tělesné teploty psa, která je oproti člověku vyšší přibližně o 1,5 až 2 stupně Celsia. Aby došlo k maximální

účinnosti úkonu, uloží se klient do jemu příjemné polohy, v teplém prostředí bez rušivých vlivů a elementů. Speciálně vycvičený pes se přiloží klientovi pokud možno k odhaleným částem těla, které je vhodné stimulovat → prohřát, uvolnit, aktivovat, aby si je klient uvědomil. Ideální je obložit klienta více psy současně. Působením tepla dojde k prohřátí a hlubokému vjemu v místech kontaktu se psem, což vyvolá u klienta spontánní reakci. Dojde k přirozenému „usouladění“ mezi rytmem srdce klientem a dechem psem. Nejčastěji se příkládá v ohybu kolenou, podél boků těla klienta ležícího na zádech či na břiše, k zádkům klienta ležícího na boku, na plošky nohou, v oblasti šíje, tváře a temene. Největší výsledky jsou vidět u lidí trpících svalovými křečemi – spastmy, nebo třesem. Pro psa je polohování velmi namáhavé. Nemělo by přesahovat 15-25 minut v kuse. Výsledky polohování se začínají projevovat již po 7mé až 12té minutě. Klientovi se uvolní spastická ruka, narovná se, na určitou dobu po terapii ustane třes nebo křeče – jenž mimo jiné znemožňují i přirozený způsob vyprazdňování... Následné rehabilitační cvičení je příjemnější, méně bolestivé a účinnější. Právě z těchto důvodů po prvním – mnohdy nedůvěřivém - setkání klienta a psa, nastává u klienta zvrat a motivace k dalším setkáním. Těší se, že si pohladí nového kamaráda, který mu způsobuje příjemný pocit. Každý, kdo měl možnost se na vlastní oči přesvědčit jako já, dá za pravdu, že polohování přináší výrazné viditelné a prokazatelné účinky. Odrazí se projevem radosti, spokojenosti, zlepšením psychického i zdravotního stavu klienta. Objektivní výsledek je měřitelný např. vyprovokovaným pohybem, zvětšením slovní zásoby, zlepšením jemné motoriky.

(Kolektiv autorů, 2000)

2.4.2 Asistenční psi

Asistenční psi částečně nahrazují službu člověčích osobních asistentů a rodinných příslušníků, oproti nimž mají tu výhodu, že nenarušují soukromí klienta a zůstávají plnit svou službu po celý den a několik let. Snižují závislost tělesně handicapovaných, používajících invalidní vozík, chodítka a hole, na pomoci jiných lidí. Napomáhají k větší samostatnosti. Jsou schopni zvedat předměty různých velikostí a tvarů z podlahy, nebo je vybírat ze skříněk, např. když upadne na zem lžička, tužka, mobilní telefon, apod. Pomáhá v běžných úkonech – pro nás jednoduchých, které jsou pro člověka s omezením velmi těžkým – mnohdy nepřekonatelným úkolem. Nahradí pomocníka při otvírání-zavírání dveří, při svlékání. Je schopen se naučit ovládat

rozsvěcování a zhasnutí světla, přinést předem připravené jídlo z lednice, vytáhnout prádlo z pračky, narovnat hlavu, vrátit spadlou ruku na ovladač elektrického vozíku, pomůže při obracení ležící osoby, i při překonávání spousty jiných úskalí, na základě vycvičenosti „na míru“ - dle individuálních potřeb postiženého. Předpokladem pro vlastnění čtyřnohého pomocníka je schopnost klienta naučit se takového psa povelovat. V tomto směru je částečně překonán i handicap řeči, kterou lze nahradit světelným ukazovátkem – červenou laserovou tečkou. Pomůže se psovi zorientovat, který předmět je potřeba podat.

Asistenční pes je důvodem k vycházce, může být tématem jinak nevzniklého rozhovoru. U dětí mnohdy zastává důležitou roli při rehabilitaci v případech, kdy nechtějí samy chodit nebo cvičit.

Výcvik asistenčních psů je velmi náročný a nákladný. I přes to, že jsou tito psi velkými pomocníky v základních činnostech běžného života, přáteli a oporou pro postižené, zřejmě jsou jejich schopnosti stále podceňovány nebo zpochybňovány, protože u nás není jejich výcvik podporován státním příspěvkem. Je zajišťován lidmi nadšenými pro věc a financován z podpory sponzorů, příspěvků různých institucí, fondů a nadací.

www.bezbarier.cz

2.4.3 Signální psi

Další druh speciálně cvičených servisních psů pro ulehčení života, převážně pro sluchově postižené lidi. Upozorňují svého pána na důležité zvuky v jeho blízkosti, které není schopen sám registrovat. Jedná se například o zvonek u dveří, alarmující bezpečnostní zařízení, příchozí SMS nebo faxová zpráva, přetéká voda v koupelně, dovařila varná konvice, vypnula se mikrovlnná trouba, plačící dítě, vyzvánění budíku, upozorní i pokud někdo osloví jménem neslyšícího majitele. Dokáže svého majitele upozornit na to, co mu upadne, protože neslyšící si často nevšimne, že mu něco spadlo. Signální psi tedy nepracují fyzicky, ale zprostředkovávají svému člověku důležité informace z okolí.

Prvopočátky výcviku „slyšících“ psů se váží k Anglii, k britské charitativní organizaci „Hearing Dogsfor Deaf“ (Slyšící psi pro neslyšící), založené v roce 1982. Cílem výcviku je zprostředkování zvukové informace, pro neslyšícího nebo silně

nedoslýchavého člověka, psem – prostřednictvím dotyku tlapkou, nebo na povel „Ukaž mi“ dovedením ke zvukovému zdroji. Tito pejsci jsou cvičeni i k tomu, aby svého pána upozornili na signál v případě požáru, záplavy aj. V takovém případě neodvádějí majitele „ke zdroji“, ale upozorní tlapkou a ihned usednou k jeho noze.

Podmínkou pro zařazení psa do výcvikového programu jsou výborné sluchové rozlišovací schopnosti, inteligence, chuť pracovat a milá a nekonfliktní povaha. Na rozdíl od asistenčních psů nemusejí disponovat zvláštními fyzickými předpoklady. Obvykle stačí několik týdnů k tomu, aby se pes přímo v domácnosti naučil vše potřebné. Aby psi mohli svého pána doprovázet i na místa, kam běžně psi nesmějí vstoupit, bývají po výcviku označeni žlutou vestou s nápisem.

(Planeta zvířat, 6/2009)

2.4.4 Psi pro lidi se záchvatovým onemocněním

Jsou určeni pro osoby trpící záchvaty jako je epileptický či narkoleptický záchvat, diabetický záchvat, pro kardiaky a jiné. Bez jakékoliv nadsázky svému pánovi může takto vycvičený pes zachránit i život. Tato onemocnění nejsou vidět a navíc veřejnost snadno zamění osobu trpící záchvatem - ležící na chodníku, za opilého nebo zfetovaného člověka, což může mít pro postiženého i fatální následky. Speciálně vycvičený pes dokáže v blízkosti bydliště, pracoviště, školy, či na místech s malým pohybem osob doběhnout pro pomoc, na místech neznámých či na frekvenci přivolat pomoc svým projevem a značením upozornit kolemjdoucí na svého pána a tím zajistit tolik potřebnou pomoc. Těsně (tj. vteřiny) před záchvatem zpravidla dokážou člověka varovat, pokud chce zrovna v té chvíli udělat něco, co by v kombinaci se záchvatem mohlo být nebezpečné (přecházení ulice, přechod přes potok na tůře a podobně).

(Hanscomb, A., Hughes, L., 1999)

2.4.5 Vodící psi

Vodící, neboli slepečtí psi, jsou v podvědomí veřejnosti asi nejznámějšími. Jsou nepostradatelnými společníky pro nevidomé osoby. Mají schopnost ulehčit takto handicapovaným lidem spoustu denních rituálů. Pro zrakově postižené jsou oporou v oblasti mobility, kompenzují problémy vnímání nevidomých nebo lidí s vyšším stupněm zrakového postižení a umožňují jim bezpečný pohyb v známém i cizím prostředí. Upozorňují na překážky stojící v cestě, mnohdy plně nahradí slepeckou hůl.

Jeho úkolem není jen vodění klienta. Zvládá řadu jiných dovedností. Na základě zvukového povelu najde telefonní automat, ukáže nevidomému volné místo k sezení v tramvaji, poštovní schránku, tlačítko semaforu, výtahy, východy, schody, přechody přes silnici...Dokáže udržet směr na chodbách, chodnících, nástupištích, náměstích.

Při všech těchto úkonech se neuplatňují jen nacvičené povely, ale také tzv. "inteligentní neposlušnost". Při níž pes opakovaně odmítne uposlechnout povelu, když ho považuje v rámci situace za nebezpečný. Nevejde do silnice, pokud vidí příjíždějící auto, odmítne pokračovat v chůzi, stojí-li na okraji kolejiště apod. Důležitou roli hraje vzájemná harmonická souhra mezi klientem a psem, a dále jejich vzájemná důvěra.

Celkový odborný výcvik, založen na rozvoji vrozené intuice, musí být intenzivní, a tudíž je velmi náročný. Musí být dokonalý, protože jakákoliv malá chybička psa může nevidomému způsobit zranění a v extrémním případě i smrt. Mezi první vycvičené vodící psy patří psi pro nevidomé vojáky, kteří přišli o zrak v první světové válce, v letech 1916 – 1917 v Německu. První organizace pro výcvik psů pro nevidomé vznikla ve Švýcarsku v roce 1928.

www.pes-pomuze.com

3. ASPEKTY PŮSOBENÍ PSA NA ČLOVĚKA

3.1 Sociálně aktivizační terapie pro rodiny s dětmi

Dnešní „moderní“ přetechizovaný uspěchaný svět, prohlubuje mezi námi a přírodou čím dál větší propast. Děti – hlavně ty které žijí ve městech – i když mají svou rodinu, prožívají svůj volný čas mezi počítačovými hrami a internetem. I když převážně „neposedí na jednom místě“, u této činnosti dokáží trávit celé hodiny. Příčinou je dobrodružství, kterého se jim nedostává v reálném světě. A v podstatě vzniká další „propast“. Příchod čtyřnohého kamaráda do rodiny může způsobit v jejich volnočasové aktivitě nečekanou změnu. Pro děti zanedbávané, které vyrůstají v citově chudém prostředí a potýkají se s konflikty mezi nimi a rodiči, může být společná péče o psa jakýmsi přemostěním konfliktů.

Z důvodu velké vytíženosti rodičů se děti často a obtížně potýkají s jejich celodenní absencí. Dítě postupně citově strádá a uzavírá se do svého zahloubaného světa. Pes může v tomto případě částečně působit jako katalyzátor, který dokáže uspokojit potřebu tělesného kontaktu. Vždycky si najde čas na pomazlení a pohlázení, které bezvýhradně opětuje. Stává se pro ně mlčícím důvěrníkem, kterému se bez ostychu mohou svěřit se svým trápením, radostmi i tajnostmi. Stává se sociálním partnerem, protože nekritizuje a neposmívá se. Svou přítomností doplňuje rodiče, kteří jsou jinak vytíženi. Mnohdy u dětí zaktivizují samostatnost, nezávislost a soběstačnost.

Pro rodiče se „rodinný“ pes stává nositelem klidného vědomí tím, že dětem vylučují pocit prázdného bytu a smysluplně naplňují jejich volný čas. Jsou jejich emocionální podporou.

(Galajdová, 1999)

„Pes v rodině je často označován jako sociální partner, který obohacuje denní život jak dětí, tak rodičů“.

(Levinson, 1997, s.119).

V jednotlivých vývojových obdobích dítěte má vztah ke psu různý význam:

Období novorozenecké a kojenecké – rozeznání psa jako „objektu“, kterého se nemusí bát a je příjemný na pohmat.

Období batolecí – pro děti v tomto období se pes stává zajímavým pro svou pohyblivost. Rády jej pozorují. Je pro ně podnětovým obohacením jejich životního prostředí.

Období předškolního věku – v tomto věku je dítě již schopno korigovat své projektivní představy se skutečným zvířetem.

Období mladšího školního věku - pes dodává školnímu dítěti sebejistotu a pocit bezpečí. V tomto období dítě po psovi touží nejvíce. Rozvíjí se tzv. rodičovské postoje - potřeba starat se o někoho. Což je možné dobře využít při péči o psa.

Období školního věku – u dítěte se mění sociální aktivity. Vyrůstá potřeba uplatnit se. Jednak se pes stává dítěti rovnocenným partnerem, a na druhé straně se mohou projevit a uplatnit jako dobří cvičitelé.

Období adolescence – zde se začíná projevovat vztah k živým tvorům. Pes se stává významným faktorem pro získání prestiže u svých vrstevníků tím, že jeho dospívající pán je schopen ho vycvičit. Navíc poskytuje zajímavou náplň volnočasových aktivit, což může ovlivnit celý jeho budoucí životní styl. Tím se stávají méně ohroženi, že se stanou kriminálními delikventy nebo se u nich vyvine drogová závislost, než mladí lidé bez psů.

(Butler, 2004)

3.2 Pes a geriatric

Čím vším může být prospěšný pes pro seniory? Jeho přítomnost dokáže zmírnit pocit osamělosti a společenské izolace, jak doma – tak i v ústavu. Je součástí komplexní terapeutické péče o starší spoluobčany. Mnohdy tito lidé postrádají aktivní komunikaci, možnost dávat a dostávat lásku a cit. Pes poskytuje člověku bezproblémové kamarádství a určitou jistotu, protože jeho chování je vždy stejné bez náladovosti. Kontakt se psem napomáhá k udržení rovnováhy citového, společenského i duševního života.

Mnozí lidé se stydí za svůj věk i vzhled, což je při kontaktu se psem odbouráno a nahrazeno vnitřními hodnotami. Péče o psa obnoví u člověka pocit odpovědnosti. Udává novou životní náplň a nenásilný popud k nutnému a tak důležitému pohybu. Tím je účinnou prevencí řady onemocnění. Působí příznivě na celkovou spokojenost, která je usnadněním lékařských procedur a ošetrovatelské péče. Je známo, že starší lidé konzumují zklidňující léčiva. Společnost psů dokáže navodit takovou psychickou vyváženost, že může dojít k následnému snížení dávek hypnotik. Napomáhá lehkému

snížení krevního tlaku, zklidnění srdečního tepu a celkově lidé omezí četnost návštěv u praktického lékaře.

Pro staré lidi umístěné do ústavů, kteří propadají postupně rezignaci a dlouhodobé nečinnosti, znamenají zvířata naplnění jejich neuspokojených potřeb náklonnosti, blízkosti, starostlivosti, důvěry, lásky a radosti. V přítomnosti zvířat se stávají vyrovnanějšími a trpělivějšími.

(Vojtěchovský, 2003)

Citát profesora Konráda Lorenze (*zoolog a nositel Nobelovy ceny za objevy v sociálním chování*) napovídá o všem:

„Ne každému je dáno, aby své stáří mohl prožít v kruhu své rodiny a svých oblíbených zvířat. Pokusme se tedy splnit starým lidem v ústavech jejich touhu po teple, náklonnosti a styku s žijící přírodou“.

3.3 Terapie v „Domě na půli cesty“

V domě na půli cesty (dále jen DPC) nacházejí svá útočiště mladí lidé do 26 let věku. Dověšením zletilosti opouštějí zařízení ústavní výchovy (diagnostické ústavy, dětské domovy, výchovné ústavy či jiná zařízení pro péči o děti a mládež) a většinou nemají kam jít. V DPC se za podpory socioterapeutů mají naučit tyto mladí dospělí – mnohdy ohrožení nežádoucími společenskými jevy - zapojit se do „samostatného běžného života“, a seznámit se se situacemi, které by si odnesli z domova a rodiny, kdyby ji měli. Cílem DPC je integrace mladých lidí bez domova do běžné společnosti.

Mladý člověk, „odchovaný „, v ústavu se často potýká s tzv. hospitalismem. Způsobují ho umělé podmínky výchovy a tím se dostává do potíží žít normálním způsobem života. Je nepřizpůsobivý, pasivní, často trpí psychickými problémy – depresi, jsou lehce ovlivnitelní – bohužel většinou špatnou společností, mívají asociální chování. Postrádají vlastní identitu a seberealizaci.

Cílem terapie za pomoci psa je zejména nalézt smysluplné využití volného času a nápomoc v orientaci ve společenském prostředí.

Zde se opět uplatní skutečnost, že člověk je mnohdy schopen přijímat lépe psi náklonnost než tu lidskou. Zvláště po různých negativních životních zkušenostech. Terapie pomocí psa v domě na půli cesty otvírá cestu, jak uvést mladé lidi trpící hospitalismem do reality. Při navázání (utvoření) vztahu se psem je výrazně posíleno vlastní sebeocenění a jistota. Zároveň je mu umožněno uvědomění si jistých limitů vlastního chování a zákonitostí vyplývajících ze vzájemného působení ve vztahu. U těchto mladých lidí se znatelně zvýší sebevědomí, což vede k touze po osamostatnění se s pocitem odpovědnosti – získané při péči o psa. Prostřednictvím vztahu se psem se snáze naučí poskytovat péči i prostředky, lásce a vřelosti. Příznivě ovlivňuje emoční ladění. Svým relaxačním a zklidňujícím působením celkově odbourává agresivitu a tím pomáhá překonávat bariéru v budování pozitivního postoje k lidem a svému okolí. Psi usnadňují zapojování do činnosti v novém prostředí, vytvářejí pocit domova.

(Mojžíšová, Kalinová, 2003)

3.4 Humanitární kynologie

Humanitární psi jsou svým využitím odlišní od psů terapeutických. Ale protože mají společného jmenovatele – pomoc člověku – a pro jejich nezastupitelnost v Integrovaném záchranném systému (IZS) se však alespoň okrajově o jejich využití zmíním.

Humanitární kynologie je posláním, založeném na dokonalé souhře týmu – člověka (psovoda) a psa. Jejím cílem je co nejrychlejší pomoc při záchraně lidského života v různorodých krizových situacích, kde opět lidské síly a schopnosti nestačí. Vyhledat pohřešované lidi.

Podle využitelnosti se dělí na lavinovité – pro vyhledávání lidí zavalených lavinou; psi sutinová - jsou nasazováni k prohledávání budov poškozených zemětřesením, požárem či výbuchem. Jsou vycvičeni k označení osoby živé nebo mrtvé, v různých výškách a specifických extrémních podmínkách. Není jim cizí ani slaňování, příp. rychlý přesun vrtulníkem; vodní záchranářští psi jsou používáni také při pátrání po utonulých. Pach utonulého stoupá ke hladině a pes ho na klidné vodní ploše může zachytit. Dále může přitáhnout za lano loďku nebo pomoci unavenému plavci.

Přítomnost přátelského psa může mít protiúzkostný a protistresový účinek - navozuje změněné vnímání situace. Studii na toto téma provedla jako první doktorka J.Sebkova z University of Lancaster v roce 1977. Testovala 10 vlastníků a 10 nevládníků psa. Testování proběhlo když byli vystaveni vysokému stresu v cizím prostředí a poté v klidném domácím prostředí. Testované osoby se chovaly daleko klidněji a vykazovaly nižší skóre úzkosti ve vysoce i mírně stresovém prostředí v přítomnosti psa, než bez jeho přítomnosti. Výsledky nevládníků se nelišily od vlastníků psů. Zjištěním byl také fakt, že věnování pozornosti na psa stoupá s rostoucím stresem.

(Galajdová, 1999)

3.5 Pes v oblasti integrace, resocializace a prevence

Mezi ty, jež potřebují pomoc, patří nejen naši postižení spoluobčané, ale také ti, kteří se díky složité životní situaci ocitli v začarovaném kruhu sociální exkluze. Považuji za velmi důležité pomoci jim co nejdříve nastartovat jejich život tím správným směrem. Nejen podporou v domáhání se svých práv, ale i vedením k plnění svých povinností, především vhodnou motivací.

V této oblasti má terapie se psem zvláštní význam v pomoci společensky nepřizpůsobivým lidem s problémovým chováním a vztahy. Většina z nich se potýká s poruchou osobnosti, psychickou deprivací, problémy s autoritami, s plněním povinností, s pocitem izolovanosti mezi lidmi...s agresivitou...Využití je širokosáhlé.

V léčebnách drogově závislých – pes je zde velkou motivací pro klienty, aby měli zájem něco dělat a podílet se na svém osudu. Člověk začne usilovat o změnu, protože to má význam také pro někoho konkrétního, živého, byť nic nevynucujícího. Mnohdy stačí, aby člověk vnímal někoho, kdo o něj jeví zájem, aniž by kladl podmínky, a začne se zamýšlet nad sebou a svou situací. Bohužel toto určitě není pravidlem pro všechny.

Ve věznicích – kde je snaha pomoci prostřednictvím péče o psa dát vězňům motivaci a důvod ke změně k lepšímu. V ženské věznici ve Washingtonu se vězenkyně za dobré chování mohou o psa nejen starat, ale také ho i pod vedením kynologů cvičit, čímž zároveň dostávají možnost získat určitou kvalifikaci užitečnou po propuštění z nápravného zařízení. Pozitivní vliv se projevuje i na věznicích kteří psa přímo necvičí.

výrazně obohacující vliv psa na vězně dokazují i statistiky – sto procent propuštěných vězňů si našlo okamžitě práci a nikdo z nich se opět do vězení nevrátil.

(Věvička, 2003)

Integrační canisterapeutické tábory- zúčastňují se jich děti s různými diagnózami, děti se sociálním handicapem (např. z dětských domovů), ale také děti z funkčních rodin bez jakéhokoliv znevýhodnění. Pes působí jako sociální katalyzátor, který usnadňuje sblížení zdravých dětí s dětmi postiženými. Zlepšuje psychickou pohodu, komunikační dovednosti, usměrňuje vztahy a toleranci mezi dětmi, smazává rozdíly. Kladný vztah ke psu se přenáší na zlepšení vztahů mezi dětmi, snižování napětí a agresivity. Výsledkem je potlačení agresivity, enurézy, úzkosti, bojácnosti. Je usnadněna adaptace na cizí prostředí. Dochází k pozorovatelnému zmírnění somatických problémů vlivem odklonu soustředění se na vlastní osobu. Nový čtyřnohý kamarád je pro děti z domovů s náhradní péčí zdrojem emočně hezkých prožitků.

(www.rodina.cz)

Nezaměstnaní a bezdomovci – u této skupiny lidí se o pomoci se psem začali zabývat a také aplikovat jako první na světě americké instituce. Nabízeli nezaměstnaným a bezdomovcům péči o jednotlivé psy, a to za symbolickou odměnu. K ní se přidávala i strava – pro psa i „pána“. Otázkou kontroly toho, aby finanční odměna nebyla utracena jiným způsobem, řeší Američané dobrovolníky a velkou mírou důvěry. Vycházejí z předpokladu, že každá živá bytost si snaží zařídit život tak, aby se jí dařilo lépe, nikoliv hůře. Jelikož každý jedinec je individualita, snaží se najít si svou vlastní cestu.

(Butler, 2004)

3.6 Pes v pedagogickém procesu

Společnou výuku dětí a psů je vhodné zařadit ve speciálních třídách se zdravotně postiženými studenty nebo studenty se specifickými poruchami učení. Jejich využití obohatí vzdělávání v mnoha směrech. Obsáhne oblasti speciálních vývojových poruch, při mentální retardaci, při ovlivnění výchovných problémů, hyperaktivity, motivace ke spolupráci při učení.

(http://canisterapie.mendelu.cz)

Vůbec nezáleží na vyučovacím předmětu. *(V matematice poslouží tak, že mu děti spočítají uši, nohy, zuby, oči, ve slohu popíšou jak se ke zvířeti chovat, ve věcném učení se*

díky zvířeti dozví, jestli je pes šelma, či jaké má potravinové nároky, v tělocviku se rozvíjí pohybové schopnosti, ve smyslové výchově poznávají vlastnosti zvířete - vlhký čenich, teplá srst, ostré drápy...).

V logopedické praxi, při patologiích komunikačních schopností, se využívá k rozvoji komunikačních dovedností a vyjadřovacích schopností. Děti mají snahu dávat psovi zřetelné povely. Nemluvící děti se nechají vyprovokovat k vyluzování zvuků a fonace. Psi zde mají být jakýmsi usnadňujícím prostředkem a motivačním prvkem při cílené výuce žáků s poruchami učení. V třídním kolektivu, jehož součástí je pes, se školáci lépe uvolní, soustředí, naberou energii, ztratí zábrany. Navíc „slouží“ pedagogům jako podmiňovací páka k vyprovokování činnosti (*když se budeš snažit, můžeš se s pejskem pomazlit...*) Jsou příčinou toho, že se děti do školy těší. Na to také navazuje fakt, že se podstatně sníží procento absence žáků. Začlenění psa do vyučovacího procesu není jednoduché. Nejdůležitějším krokem je výběr správného psa - aby došlo k jeho přijetí do kolektivu, a „zvykací“ fáze. Až potom, když se stane přirozenou součástí třídy, může být pes zařazen do vyučovacího procesu.

(Fejkusová, H., Mičulková, O.)

Canisterapii lze úspěšně zařadit do okruhu Sociální rehabilitace. Vykonavatel této činnosti však musí mít kompetence v oblasti kynologie a etologie psa i sociálních dovedností (komunikace s lidmi, empatie, zvládnání krizových situací, náhled do psychologie člověka, znalost diagnóz zejména cílové skupiny, kterou psem ovlivňuje apod.)

4. CANISTERAPEUTICKÁ SPOLEČNOST

4.1 Osobnost terapeutického psa

Povaha psa je pro výkon terapie rozhodujícím elementem. Jeho vynikající výkon, nebo na druhé straně selhání v nejméně vhodném okamžiku, může naprosto zvrátit průběh dosavadní dlouhodobé terapie. Je žádoucí pracovat se psem, u kterého je známá jeho minulost.

Podmínkou je správná výchova a výcvik. Samozřejmostí je perfektní základní poslušnost, bez obranářských prvků. Nesmí nevhodně reagovat v krizových a nezvyklých situacích. Při výkonu canisterapie dochází k různým neočekávaným stavům. Klient zatahá psa bolestivě za ucho, štípne nebo strčí do psa, při hře zakopne nebo spadne na psa atd. V žádném případě nesmí ze strany psa dojít k projevu agresivity, ani náznakově formou zavrčení. Musí být tolerantní k nepříjemným dotykům a nekoordinovaným pohybům. Všechny pro něho nepříjemné situace musí zvládat bez reakce nebo maximálně odběhnutím od klienta. Měl by mít vyrovnanou povahu a být zcela zdrav – pod veterinárním dohledem. Je žádoucí, aby při výkonu terapie respektoval potřeby klientů. Činnost by měla přinášet radost, v žádném případě se nesmí vynucovat. Vlastní pán by mu měl být oporou.

(Kolektiv autorů, 2000)

Při výběru psa – terapeuta není rozhodující druh plemene, ani průkaz původu. Hlavním měřítkem při výběru samotného jedince je jeho povaha, charakter, zdraví a v neposlední řadě také vzhled. Jsou vyhledáváni psi, kteří mají vysoký práh dráždivosti, nejsou dominantní ale také ne přehnaně submisivní. Musí být kontaktní s lidmi a sám kontakt vyhledávat a navazovat. Při průchodu po nepříjemném nebo nezvyklém povrchu musí chtít překonat „překážku“. V neznámém prostředí musí převést orientaci na psovoda. Nesmí mu vadit jakákoliv manipulace s ním, a také vytrvat v nastavené poloze. Vždy je třeba mít na paměti, že ne každý pes se musí hodit ke každému klientovi. Někdy je vhodné v konkrétním případě pes menšího vzrůstu, jindy většího.

(Svobodová, I., 2003)

Minimální věková hranice psa pro účastnění se terapie je u malých plemen (cca do 35 cm v kohoutku) 12 měsíců, u psů středních plemen (cca do 60 cm v kohoutku) 15

měsíci, a u psů velkých plemen (cca nad 60 cm v kohoutku) 18 měsíců. Horní hranice je určena zdravotním stavem psa.

(<http://www.canisterapie.info>)

4.2 Osobnost terapeuta – psovoda

Výkon terapeutického psa je závislý na osobnosti terapeuta, jímž obvykle bývá majitel psa. Přijímá odpovědnost za důsledky svého jednání a vhodnost využití zvolené metody. Tolerantnost a vysoká empatie by měly patřit mezi jeho základní povahové rysy. Udržuje si přehled o základních diagnózách klientů, sleduje informace z oblasti zdravotnictví, vědy a etologie související s jeho činností. Měl by dokonale znát svého psa, umět předvídat jeho reakce a pohyby. Krizové situace musí umět zvládat v klidu a s rozvahou. Podmínkou úspěšnosti v canisterapii je maximální spolupráce se všemi zainteresovanými (*rodiče klienta, psychologové, pedagogové, aj. specialisté*) a vyrovnaný vztah mezi psovodem, psem, klientem a odborným pracovníkem. Uvědomuje si mezní hranice svých kompetencí. Používá pouze ty techniky, k němuž jej opravňují zkušenosti a praxe. Respektuje důvěrnost informací získaných v průběhu své terapeutické činnosti. Chrání integritu a zájmy klientů. Při prezentaci svého umu vynechává senzačnost, přehánění a povrchnost. Svou činností se stává součástí komplexu rehabilitačně – terapeutické péče, čímž přispívá oblasti výzkumu. Řídí se základní povinností – pomáhat veřejnosti.

(*Kolektiv autorů, 2005*)

4.3 Odborná příprava terapeutického týmu: psovoda a psa

V české republice nemá canisterapie v současné době žádné asociační zastřešení, tzn., že nemá ani žádná závazná pravidla. Dobrovolníci se řídí dokumenty, které jsou platné pro jednotlivé organizace, kluby nebo léčebná zařízení.

Získání kvalifikace pro výkon canisinstruktora je umožněno absolvováním vzdělávacího kurzu pod záštitou různých organizací. Akreditaci MŠMT pro tuto činnost má Svopap, vzdělávací centrum s.r.o. Jeho absolventi se mohou uplatnit jako spolupracovníci pedagogicko - psychologických poraden, center sociální rehabilitace, středisek rané péče, integračních center, denních stacionářů, domovů důchodců. Získané znalosti a dovednosti ale mohou uplatnit i jako poradci pro výběr a výchovu psů jako

společníků seniorů a lidí s postižením. Možnost studia oboru zooterapie existuje především na ČZU v Praze Suchdole, kde byl v roce 2007 otevřen nový předmět „Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty pro rozvoj osobnosti“.

(www.svopap.cz, 2009)

Zda je daný pes vhodný pro práci v terapii, je nutné prověřit canisterapeutickou zkouškou (viz příloha č. 1), přičemž musí splňovat všechny základní předpoklady. Testy prověřují chování psa při kontaktu s neznámým člověkem, reakce na pachy, reakce na zvuky, reakce psa na člověka v nezvyklé situaci a jakýkoliv fyzický kontakt s ním, reakce na nabídnutý pamlsek nebo hračku, ovladatelnost psa, reakce psa na kontakt s více lidmi. Pes v přítomnosti psovoda musí zůstat klidný i v případě, že se cítí ohrožován například náprahem holí nebo berlí, náprahem ruky, nohy, zvýšeným hlasem, nečekaným dotekem zezadu či reakcí na kontakt s jinými zvířaty (viz příloha č. 2).

(<http://www.animoterapie.cz>)

Řády jednotlivých organizací, u nichž lze složit canisterapeutickou zkoušku (Helppes, Canisterapeutické sdružení jižní Morava, Svopap, vzdělávací centrum s.r.o., Cantes, o.s., Pomocné tlapky, o.p.s., Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s., Sírius Třebíč, Canisterapie o.s., Canisterapie Sever, Elva Help, Psi pro život), jsou inspirovány řádem mezinárodní společnosti Delta Society.

Canisterapie není u nás bodově hodnocena zdravotními pojišťovnami. Patří mezi dobrovolně vykonávané obory. Profesně se jí zabývá velmi málo lidí.

(<http://www.pespriteclloveka.cz>)

5. SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI

5.1 Výhody z přítomnosti psa

Angažované nadšení psů, vysoká kompatibilita v partnerství mezi člověkem a psem je předurčuje jako pracující společníky. Jejich obrovská a zjevná ochota pracovat s lidmi je znásobena jejich smyslovými a kondičními možnostmi, které předčí člověka. Proto mohou být „snadno“ trénováni k plnění speciální rehabilitační role. Pes je 24 – hodinový společník člověka, působící jako magnet pro sblížení a konverzaci i mezi lidmi s fyzickou nebo komunikační bariérou, čímž se podílejí na zrodu nových přátelství. Jejich aktivita předurčuje výrazné postavení nejen po boku dospělých, ale i ve světě dětí. Terapeutické působení psa má široké spektrum – v podstatě může probíhat v celém neomezeném okolí: v herně, na ulici, na hřišti... v podstatě kdekoli. Tam, kde mají radost z jeho přítomnosti, je schopen každého uvést do fungujícího okolního světa. Nad tím by se měli zamyslet všichni, kteří odsuzují toto, od pradávna přirozené soužití.

5.2 Nevýhody z přítomnosti psa

Existují i různé faktory, které způsobí selhání kladného vlivu psa na člověka:

- pes může být zdrojem alergie nebo poranění, což znemožní jakýkoliv další kontakt
- ne vždy se zájmy psa ztotožňují se zájmy klienta, tzn., že je vůči nim nevšímavý a odmítavý
- přítomnost psa může mezi klienty vyvolat soutěživost, která vyústí až silnou žárlivostí
- někdy může dojít k přecenění možností klienta v souvislosti s péčí o psa, jenž je celodenním úvazkem
- nemalé problémy může způsobit nepřiměřená závislost na psovi - velmi lehce může nastat společenská izolace, kdy zájem o péči ke čtyřnohému kamarádovi převáží vztah k lidem a svému okolí
- velmi těžká situace nastane v případě smrti psa, zejména pro děti a starší lidi bývá takováto ztráta dlouhodobým psychickým zatížením
- pes může způsobit právní spory mezi institucemi – týkající se jednak financování, ale také různých stížností v oblasti hygieny

V případech, kdy pes nepůsobí jako pomocník pro člověka, vyjde často najevo skutečnost, že člověk nemá ke psovi vztah. Ne každému je psí přítomnost milá. Vztah nelze vynutit, musí být pohnutkou...

(Vojtěchovský, 2003 + Straková a Hučín 2000)

6. PŘÍPADOVÁ STUDIE

6.1 *Charakteristika metod použitých při zpracování*

Při zpracování empirické části bakalářské práce jsem využila nestandardizovaného rozhovoru s odbornými vychovateli a pedagogy pracujícími s postiženými, za účelem zjištění ošetřovatelské diagnózy, zvláštností v chování a momentálního stavu klientů před započítím vlastní terapie a v jejím průběhu. Dále odborné konzultace v rámci canisterapeutických setkání o terapeutických vlivech a posunech u jednotlivých klientů. V průběhu jednotlivých terapií jsem se vlastním participačním pozorováním zaměřila na individuální chování klientů, na jejich reakce v rámci skupiny, na to, jak dalece jsou schopni a ochotni spolupracovat a komunikovat s terapeutem.

Zajímavá pro mne byla analýza teoretických i získaných poznatků.

Zaměřila jsem se na tři různá prostředí, která využívají terapie pomocí psů a ukázat tím širokosáhlý dopad působení psů na psychický i fyzický stav klientů. Všechna pod vedením sociálního pracovníka – externího canisterapeuta pan Vladimíra Doška a jeho dvou fen Zity a Ciry, plemene německý ovčák. Uvedené případy zveřejňuji po odsouhlasení osob, které o jednotlivé klienty pečují.

6.2 *Domov Větrný mlýn Skalička*

Jedná se o náhradní domov pro dívky a ženy od 3 let věku - bez omezení horní věkové hranice, závislých na pomoci jiné fyzické osoby, s mentálním postižením včetně přidružených smyslových nebo tělesných vad a kombinovanými vadami.

Téměř všechny klientky trpí různou mírou postižení, jako důsledek mozkové obrny, jiné Downovým syndromem, vždy v kombinaci s tělesným postižením. Většina z nich je spastických.

Terapie v tomto zařízení probíhá v rehabilitační místnosti, která je vyvětraná, příjemně vytopená a navozující pocit klidu. Polohování klientek je uskutečněno na rehabilitačním stole, s využitím rehabilitačních podložek ke stabilizaci polohy.

Na začátku každé terapie navodí pan Došek důvěru klientky ke psovi. Adaptace na přítomnost psa je individuální.

Základní napolohování - za účasti obou fen Zity i Ciry současně – s individuálním ohledem na jednotlivá tělesná znevýhodnění, nenásilně nastavuje canisterapeut. Vždy je však nechán prostor každé klientce, aby si polohu „doladila“. Po celou dobu

polohovacího aktu převážně setrvávají rády v jedné poloze. Terapeut se snaží o maximální využití tzv. uzavřeného teplotního okruhu, vytvořeného současným podložením Ciry pod hlavou klientky a Zity u jejích nohou. V jiných případech po stranách těla vodorovně s páteří. V těchto polohách dochází k maximálnímu využití působení tepelného pohodlí.

V průměru již po třech minutách prohřívání je zřetelně patrná změna stavu klientky. Nastává cílené celkové uvolnění CNS, což se projevuje uvolněním svalové spasmy, odstraňující energetickou blokádu. Tepelným působením a synchronizací se psem dojde ke zmírnění nebo pominutí křeče, čehož využije terapeut k tomu, aby u klientky mohl ještě vybudit i procvičování motoriky (např. hlazením srsti psa), zkvalitnění a prohloubení očního kontaktu, jakoukoliv hlasovou reakci, nebo přijmutí jinak odmítané změny polohy.

Obě feny působí uvolněně, což způsobuje hlubokou relaxaci klientek. Díky ní jsou připraveny k další činnosti. Tento stav je velkým přínosem. Ošetřovatelky využívají spastického uvolnění klientek k provedení jejich celkové osobní hygieny, hlavně využijí uvolnění spasmy v prstech horních a dolních končetin k provedení manikúry a pedikúry. Případně přijde na řadu fyzioterapeutka a procvičuje s klientkami další uvolňovací cviky, které jindy nejsou proveditelné.

Po zhruba 2 hodinové náročné činnosti jsou obě feny, Zita i Cira, odměněny panem Doškem jednak pamlskem, dostatečným proběhnutím po zdejších rozlehlém nádvoří, a následně poskytnutím dostatečného prostoru k odpočinku. Na základě jejich vyrovnaných klidných povah tvoří se svým psovodem vynikající canisterapeutický tým.

Lad'ka, 35 let, autismus, nemluví. Zpočátku byla apatická, neměla zájem o kontakt. Když se k ní Zita přiblížila, projevovala se u ní bázlivost. Při dalších setkáních ji ke kontaktu nikdo nenuťil, ale sama přišla a z povzdálí věnovala Zitě i Cíře letmé pohledy a stále více a více byly středem jejího pozorování. Svůj strach překonala po třetí návštěvě. Pro všechny bylo velikým překvapením, když při další návštěvě sama přišla do rehabilitační místnosti a již neuhýbala očnímu kontaktu. Lehla si na rehabilitační stůl a čekala na polohování. Terapeut podkládá pod nohy klientky Zitu, která vyvíjí intenzivnější teplo než Cira. Ciru podkládá pod hlavu. Lad'ka si sama „doladí“ polohu. Je na ní patrné jak si zažívá svůj klid, přičemž nemá ráda změnu polohy terapeutem ani jakékoliv zasahování v průběhu terapie. Terapeut k pokynům obou fenám využívá pouze očního kontaktu. Klientka je velmi spokojená, což se u ní projevuje tím, že si sama

spontánně hladí psa. Většinou sama klientka zhodnotí, že už jí terapie stačí a ukončuje ji. Od té doby již pravidelně sama přichází na každou návštěvu a vždy chce být první na řadě, jak se strašně těší.

***Klaudie**, 7 let, Downův syndrom, nemluví – vydává pouze hrdelní zvuky, nechodí. Dlaně má sevřeny v pěst – spastické držení, tak jako oboje končetiny má studené a ve spastickém stavu. Pohled i ústa ve strnulé poloze. Reaguje na své jméno. Má strach ze všeho nového, ale postupně se adaptuje. K polohování jsou použity Zita i Cira. Již při uložení na rehabilitační stůl má snahu spolupracovat – zvedá nohy a čeká na podložení psa. Tato poloha se jí však zjevně nelíbí. Proto pan Došek volí napolohování obou fen podél těla Klaudie. Z důvodu prohřátí dolních končetin přikládá hřejivý polohovací pytel. Evidentně je během 10 minut patrná změna stavu klientky. Zvyšuje se teplota končetin, uvolňují se spastické stavy, ožívají oči i ústa. Terapeut využívá tohoto stavu ke změně polohy. Zitu podkládá pod hlavičku. Klaudie úplně ožila, rozjasnily se jí oči. Rukama objímá Zitu a přitom se usmívá. Sama si začne rozcvičovat ruce hlazením psa. Pohyby si sama reguluje. Mimikou v obličeji dává najevo spokojenost. Dokonce má snahu naznačovat štěkání a mluvit na psy. Otáčí se za nimi. Tyto všechny změny nastaly během pouhých 25 minut. U této dívky bylo zaznamenáno nejpatrnější zlepšení.*

6.2 Individuální terapie

V tomto případě jde o nejmladší klientku pana Doška – o holčičku Michalku, věk 2 a ¾ roku, trpící metachromatickou leukodystrofií, jež u ní vypukla v necelých dvou letech. Má pětiletého zdravého sourozence a žije v úplné rodině.

Prostor pro uskutečnění terapií poskytlo Týmý centrum Všetuly, ve vlastní tělocvičně. Michalku s tělíčkem ve spastické křeči a nepřítomným pohledem přiváží maminka na kočárku. Lidský uzlíček, který přestává být schopen přijímat potravu, neudrží hlavičku, neumí používat ručičky, převážnou část dne pláče bolestí. Úlevu jí přináší pouze nošení na rukou za působení maminčina tepla.

Rodiče hledali způsob jak Michalce pomoci ke zmírnění bolestí. Vsadili na canisterapii. Bylo velmi složité nalézt vhodný způsob napolohování. Řešení se našlo. Napřed maminka drží Michalku v náručí, aby terapeut mohl začít s polohováním od nožiček, v nichž jsou spasmy nejsilnější. Pod nožičky podkládá Zitu i Ciru. Po několika minutách se začíná projevovat jejich uvolnění. Michalka se zklidňuje. Tím je

připravena, aby cca po 25 minutách mohlo dojít ke změně polohy. Maminka sedí na zemi na podložce, na svých natažených nohách přidržuje položenou Michalku na boku. Terapeut přikládá Zitu i Ciru po stranách Michalky, vodorovně s páteří, čím dochází k prohřívání a uvolňování celého tělíčka. Jako poslední volí terapeut polohu, kdy Michalku je již možno po dostavení se účinku předchozích poloh položit na podložku na zemi na záda. Maminka ji přidržuje a terapeut přikládá pod hlavičku Ciru a pod nožičky Zitu, čímž chce opět docílit uzavřeného teplotního okruhu. Michalčino uvolnění připadalo jako zázrak. Ležela na obou fenách s viditelnou úlevou bez pláče, svaly v obličejí se srovnaly a oči se vrátily do správné polohy. Velmi příjemná odměna za náročnou a obětavou práci canisterapeutického týmu.

Spastické stavy se u Michalky navrací za dva dny. Maminka využívá zklidněného stavu Michalky k rozvíčování a k úkonům jejich osobních potřeb, které jinak vlivem spasmu nejsou možné. Je velkým povzbuzením pro rodiče, když se díky tomu objeví na jejím obličejí výjimečně i úsměv.

6.3 ZŠ praktická a ZŠ speciální v Bystřici p.H.

Tato základní škola je zvláštní internátní školou. Podpůrnou léčebnou metodu začali používat na základě impulsu pana Doška od října 2007. Byla zařazena pro žáky 1. třídy speciální školy v rámci rehabilitační tělesné výchovy.

Pravidelné dvouhodinové lekce se účastní 6 dětí, s různým stupněm mentálního postižení, motorickým neklidem a jiným kombinovaným postižením: Patrik (16 let, MR s velkou sociální zanedbaností), Jirka (16 let, MR se skratovým jednáním), Matýsek (15 let, MR, DMO), Mareček (15 let, MR a autismus), Veronika (17 let, MR, zkratová jednání, epilepsie), Katka (13 let, MR, masivní epilepsie).

Terapie je realizována v tělocvičně školy. Probíhá jednou týdně v rozsahu 2 hodin, ve spolupráci s třídním učitelem jmenovaných žáků. Ten dohlíží na děti, které povzbuzuje, usměrňuje, případně i polohuje. Feny a průběh lekce koriguje canisterapeut. Využívá skupinového i individuálního přístupu k žákům, kdy ostatní mají možnost pozorovat „výkon“ svého spolužáka „v akci“.

Nejprve pan Došek zařazuje individuální přístup, ostatní žáci sedí na lavičkách podél stěny tělocvičny. Je předurčen jednak k uvolnění spasmů polohováním – jež přispěje k podpoře psychosomatického vývoje a rozvoji jemné a hrubé motoriky. Potom přijde

na řadu individuální dávání povelů a příkazů k plnění úkolů Zitě a Ciře, které je s radostí plní. Převážně se jedná o aportování. Tuto část terapeut cílevědomě zařazuje za účelem zlepšení komunikace. Vyžaduje u žáků přesnou artikulaci při vydávání povelů a nenásilně nabádá ke správné výslovnosti. Nemalou měrou tyto cviky stimulují k nácviku a procvičování různých úchopů. Stejně tak jako odměňování psů - podáním pamlsku, hlazením, nasazování obojku a připínáním vodítka, nebo také česání psa. Nejvíce se děti asi těší na skupinové soutěžení, na chůzi a běháním se psem. Zejména chlapci mají radost z přetahování se psem, pomocí pryžového expanderu, nebo ze soutěže v plížení se Zitou. Díky těmto cvikům dochází ke zlepšení tělesné kondice, k posilování zádového a šíjového svalstva.

Každá návštěva je velkým přínosem. Vnáší do celého kolektivu pohodu a dobrou náladu. Zita i Cira rozdávají radost dětem, které se těší jejich velké oblibě. Zvykly si respektovat potřeby psa, zároveň i pravidla terapie, která u nich rozvíjí tak potřebný pocit zodpovědnosti a sounáležitosti.

7. ZÁVĚR

Ukázalo se, že pes má u drtivé většiny klientů kladný vliv na jejich celkový stav a že výsledky cíleně vedených terapií mohou být objektivně měřitelné (*např. vyprovokování pohybu*). Skvělý efekt v průběhu sledovaných terapií ve mne vyvolávaly přímo dojetí. Je patrné, že pro mnoho lidí kolem nás je pes ještě víc než jen nejlepší přítel. Pomáhá alespoň na určitou dobu ke zlepšení jejich svalového napětí nebo prohrátí končetin a tím ke zlepšení jejich zdravotního a psychického stavu. Je velkým přínosem při rehabilitaci. Uvolnění spasmů, vyprovokování pohybů, které se jinak fyzioterapeutem navozují dlouhou dobu, vyvolání reakcí u apatických klientů, i pozitivní účinky v souvislosti s jemnou i hrubou motorikou jsou důkazem nezastupitelné pozice psa po našem boku.

I v základní škole praktické byl zaznamenán velký přínos z přítomnosti psů. Děti si na jejich přítomnost velmi rychle zvykly a stali se tak jejichmi „oblíbenými spolužáky“. Podařilo se zmírnit napětí, neklid, nesoustředěnost. Došlo k posílení tolerance a spolupráce v rámci kolektivu třídy. Během několika měsíců k velkému posunu jejich schopností, dovedností i vědomostí, s projevem větší motivace a zvýšené koncentrace pozornosti. Využití psa je námětem pro mnoho činností, které zpříjemňují a obohacují nejen žáky, ale všechny zúčastněné ve vyučovacích hodinách nejen speciálních škol.

U každého klienta je zapotřebí jiného nasazení psa. Náprava toho, co mnohé z nás potkalo, je běh na dlouhé tratě.

Samozřejmě najdou se i klienti, kteří jsou k takovému typu terapie odmítaví. Nenajdou si k ní cestičku, nedokáží překonat strach nebo mají jiné potíže, které vedou k tomu, že je u nich bezúspěšná. Ale naštěstí takových moc není a spousta lidí si uvědomuje příznivého vlivu psa, přičemž je kladen důraz především na řešení problémů psychologických, citových a sociálně – integračních. Tím se této terapii podbízí volná cesta, aby se nadále mohla rozvíjet a využívat v zařízeních s handicapovanými spoluobčany.

Současnost má k dispozici jen omezené množství dostupné literatury, přijatelnou formou podávající ucelený přehled poznatků s danou problematikou. Toto pro mne bylo

impulsem k napsání bakalářské práce, v níž jsem se pokusila o zjednodušené přiblížení. A jelikož v naší republice není příliš uznávanou formou terapie, chtěla bych jejím obsahem přispět k její popularizaci a posunout se tak o kousek kupředu v dosažení jejího co nejširšího uplatnění při pomoci znevýhodněným spoluobčanům v každodenním životě.

RESUMÉ

Bakalářská práce je zaměřena na analýzu vlivu psů, jako pomocné terapie u klientů se specifickými potřebami.

Teoretická část bakalářské práce se zabývá o této terapii jako o jednom z druhů zooterapie. Je v ní popsána historie, terapeutické uplatnění a další využití. Dále je zde zmínka o výběru správného psa a jeho výchově.

Praktická část se zabývá realizací v praxi a analýzou vlivu na edukační proces a různá zdravotní postižení v domácím, ústavním i školním prostředí.

ANOTACE

Bakalářská práce se v první části zabývá přehledem zooterapií. Poskytuje přehled v poznatcích v oblasti terapie pomocí psů. Krátce nahlédne do historie i současnosti problematiky tohoto oboru. Vymezuje podmínky pro výběr vhodného psa a jeho výcvik. Popisuje úkoly terapeutického týmu.

Hlavní část je věnována možnostem sociálně – aktivizačních terapií u osob s psychickým i fyzickým znevýhodněním. Poukazuje na účinky v jednotlivých věkových skupinách u klientů s různým stupněm postižení. Je prodiskutováno uspokojování jejich potřeb a sociální rehabilitace, jako cesty k řešení rozdílností v jejich každodenním sociálním fungování. V neposlední řadě jde o dedikaci vzdělávání dětí s postižením a využití terapie jako nástroje aktivizace klientů s postižením. Empirická část je zaměřena na otázku využití terapie se psy při řešení různých životních situací včetně sociální rehabilitace handicapovaných. Samotná případová studie ukázala konkrétní přínosy terapie a hodnotí výsledky působení v oblasti fyziologických funkcí, pohyblivosti, sociálních dovedností, dále v oblasti kognitivní a psychické.

Klíčová slova:

Zooterapie, terapeutičtí psi, aktivizace za asistence psů, terapeutický tým, terapeut, polohování, znevýhodněné osoby, sociální rehabilitace

Annotation:

This Bachelor work is engaged in zoo-therapy overview. It affords listing of piece of knowledge in the field of therapy by the help of dogs. We will shortly look in the history and in the present of this branch questions. It specifies conditions for appropriate choice of dog and his training. It describes tasks of therapy team.

The main part is devoted to possibilities of social-activity therapies of people with mental and physical disadvantages. It points out at effects in separate age-groups of clients with various level of handicap. There has been discussed satisfaction of their needs and social rehabilitation, as well as the ways leading to the solution of differences

in their everyday social living. Last but not least it is a matter of disabled children education and improvement of therapy as the tool of activation of the handicapped clients. Empiric part is focused on the problem of improvement therapy with dogs when various life situations including the handicapped people rehabilitation. The case study by itself has presented the factual therapy contribution and it rates the results of influences in the field of physiological functions, mobility, social abilities, further in the cognitive and physical area.

Keywords:

Zoo-therapy, therapy dogs, activation with the help of dogs, therapy team, therapist, positioning, handicapped people, social rehabilitation.

LITERATURA A PRAMENY

1. BUBENÍČKOVÁ, P., HUTAŘ, J., *Dítě se zdravotním postižením*. Sborník informací, podnětů a zamyšlení. Praha: MŠMT, 1999, Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR.
2. BUTLER, K., *Therapy Dogs Today*. Norman: Funpuddle Publishing Associates, 2004, 88 s. ISBN 0-9747793-0-X
3. DOSTÁL, J., *Chov psů - genetika v kynologické praxi*. České Budějovice: Dona, 1995, s. 35-41, ISBN 80-85463-58-X
4. FEJKUSOVÁ, H. – MIČULKOVÁ, O., *Canisterapie v praxi*. Šitá vazba, A5, 48 s., ISBN nemá – vydáno za pomoci sdružení Podané ruce
5. FEJKUSOVÁ, H., *Canisterapie pro děti s kombinovanými vadami a u autistů*. In Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník. Brno: Sdružení Hestia, 2003, s. 62-63
6. GALAJDOVÁ, L., *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*, 1.vyd., Praha: Grada Publishing, 1999, 160 s., ISBN 80-7169-789-3
7. HARTL, P. – HARTLOVÁ, H., *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 84 s., ISBN 80-7178-303-X
8. HESS, L., FIALOVÁ, R: *Vliv zvířat na psychiku člověka*. Časopis Vesmír 1995/11, s. 636-637
9. HESSLER-KEYOVÁ, M., *Moc zvířat*. Praha: Plot, 2002, s. 28-31. ISBN 80-141-00986-1
10. HANSCOMB, A. – HUGHES, L., *Epilepsie*. [překlad Jitka Doubnerová]. Praha: Společnost E, 1999, 63 s., MDT 616.853, OLA001 1-122.348, ISBN – Brož., vědecká knihovna v Olomouci (informační publikace)
11. KOLEKTIV AUTORŮ, Mezinárodní seminář o zooterapiích: Tvorba norem praxe I. 2005, Brno: Sdružení Filia, 2005, sv.30cm, ISBN 80-239-5863-1 (brož.)
12. KOLEKTIV AUTORŮ, *Povídání o canisterapii*, 1.vyd., Vyškov: Sdružení pro pomoc zdravotně postiženým „PIAFA“, 2000, 47 s., ISBN 80-238-6089-5
13. KOLEKTIV AUTORŮ, *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: DONA, 2007, 335 s., ISBN 978-80-7322-109-6
14. KŘÍŽ, J., *Duševní poruchy a poruchy chování u dětí a mladistvých*. 1. vyd., České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2000, 155 s., ISBN 80-7040-386-1 (brož.)

15. LACINOVÁ, J., *Canisterapie v současné praxi v ČR*. Svět psů, 2002/3, roč. 46, s. 44-45
16. LACINOVÁ, J., *S canisterapií konečně dál*. Svět psů, 2003/10, roč. 45, s. 34-35
17. LEVINSON, B. M., *Pet-Oriented Child Psychotherapy*. Springfield: Charles C. Thomas, Publisher LTD, 1997, 210 s., ISBN 0-398-06674-4
18. MATĚJČEK, Z., Domácí zvířata jako vychovatelé. In *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2000, s. 113-120., ISBN 80-7178-085-5
19. MATĚJČEK, Z., *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2003, s. 9-15., ISBN 80-7178-853-8
20. MATĚJKOVÁ, H., *Canisterapie v praxi*. In Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník. Brno: Sdružení Hestia, 2003, s. 54
21. McELROYOVÁ, S., *Zvířata jako učitelé a léčitelé*. Praha: Chvojko nakladatelství, 1999, 198 s., ISBN 80-86183-16-5
22. MOJŽÍŠOVÁ, A. – KALINOVÁ, V., *Pravda o zooterapii*. Sborník příspěvků z celostátní konference pořádané dne 25. 11. 2003 v Hluboké nad Vltavou, 1.vyd., České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2004, 54 s., ISBN 80-7040-675-5 (brož.)
23. NERANDŽIČ, Z., *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit*, 1.vydání, Praha: Albatros, 2006, 159 s., ISBN 80-00-01809-8
24. ODENDAAL, J., *Zvířata a naše mentální zdraví* [překlad Ludvík Pinc], 1.vyd., Praha: Brázda, 2007, 176 s., ISBN 978-80-209-0356-3
25. PTAK, A. L., *Studies of Loneliness*. In HOWIE, A. R, et al. *Animal Assisted Therapy – Therapeutic Interventions*. Collection, Renton: Delta Society, 1997, s. 77-80
26. SEHNEOVÁ, I., *Asijský démoni*, 2. vyd., přeprac. a rozš., Praha: Irma, 1999, 198 s., ISBN 80-901353-8-2 (váz.)
27. SOLISTI – MTTELON, K., *Hovory se psem: nahlédnutí do psí duše* [překlad Ivana Nuhličková], 1.vyd., Praha: Práh, 2003, 123 s., ISBN 80-7252-080-6
28. STRAKOVÁ, Š., *Canisterapeutický pes a experimenty v ústavech*. Pes přítel člověka, 1999/6, roč. 44, s. 21
29. SVOBODOVÁ, I. – TICHÁ, V., *Zákony v zoorehabilitační praxi v podmínkách ČR* in Mezinárodní seminář o zooterapiích, Sborník příspěvků z mezinárodního semináře konaného 1. – 3. 7. v Brně, 1. vyd., Brno: Filia, 2005, ISBN 80-239-5863-1

30. SVOBODOVÁ, I., *Testování a výběr psů vhodných pro canisterapii s ohledem na dostupné zkušební řády využívané v ČR*. In Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník. Brno: Sdružení Filia, 2003, s. 55-59
31. SVOBODOVÁ, I., *Výběr psa pro canisterapii aneb genetika je věda komplikovaná*. In Mezinárodní seminář o zooterapiích k tvorbě metodiky. Sborník. Brno: Sdružení Filia, 2004, s. 77-79.
32. TICHÁ, V., *Otazníky kolem canisterapie*. Pes přítel člověka, 2002/3, roč. 47, s. 32
33. VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 1999, s. 146-158, ISBN 80-7178-678-0
34. VELEMÍNSKÝ, M. a kol., *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, 1.vyd., Č. Budějovice: Dona, 2007, 335 s., ISBN 978-80-7322-109-6
35. VĚTVIČKA, V., *Psi za mřížemi*. Pes přítel člověka, 2003/11, roč. 48, s. 30-31
36. VĚTVIČKA, V., *Projekt „Pejsek“*. Pes přítel člověka, 2004/12, roč. 49, s. 64-65
37. VOJTĚCHOVSKÝ, M., *Zvířata v domovech pro seniory*. In Mezinárodní seminář o zooterapiích. Sborník. Brno: Sdružení Filia, 2003, s. 22-26
38. Časopis PES přítel člověka, ročník 1999 – 2009, vydává Pražská vydavatelská společnost, Praha
39. Časopis Planeta zvířat, ročník 2005 – 2009, vydává Inzertspoj, spol. s r.o., Praha
40. <http://aacr.estranky.cz>
41. <http://www.animoterapie.cz/canisterapie/predpoklady-psa.htm>
42. <http://aovz.cz>
43. <http://auracanis.cz>
44. <http://bezbarier.cz>
45. <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/ladislav-metelka.php?itemid=7321>
46. <http://www.canisterapie.cz>
47. <http://canisterapie.mendelu.cz>
48. <http://canisterape.net>
49. <http://www.canisterapie.org>
50. <http://www.canisterapie.info/rad-ochrany-zvirat>
51. <http://www.canisterapie.info/o-canisterapii/zkusebni-rad>
52. <http://www.casopis.planetazvirat.cz>
53. <http://essat.org>

54. <http://iahaio.org>
55. <http://iczahrada.cz>
56. <http://kdyzsluncesviti.estranky.cz>
57. <http://www.pejsek.cz>
58. <http://pes-pomuze.com>
59. <http://pespritecloveka.cz>, publikováno 9. 9. 2009, kategorie Výchvik a sport
60. <http://www.psiprozivot.cz/canisterapie.htm>
61. <http://www.retrivr.estranky.cz>
62. <http://www.rodina.cz/clanek2646.htm>
63. http://www.rozhlas.cz/psi/zabijeci/_zprava/57973
64. http://www.svopap.cz/kurz_05_cz.html
65. <http://www.zoofauna.cz/ostatni.php>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Znásobení síly bojovníka zvířetem- dostupný na:

http://www.rozhlas.cz/psi/zabijeci/_zprava/57973

Obr. 2: Hipoterapie – vlastní podklad

Obr. 3: Znázornění léčení pomocí psího lízání ve středověku - dostupný na:

http://www.havino.net/index.php?option=com_content&task=view&id=2827&Itemid=82

Obr. 4: Canisterapie – vlastní podklad

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Zkušební řád pro canisterapii

Příloha č. 2: Srovnání kritérií testování canisterapeutických psů

Příloha č. 3: Psí desatero a Psí motlitba

PŘÍLOHA Č. 1

Zkušební řád pro canisterapii

Způsob zabezpečení veterinární péče

Na každém svodu je zajištěn veterinární dohled.

Způsob poučení osob a způsob kontroly dodržování řádu

Každý, kdo je řádně přihlášen ke canisterapeutickým zkouškám je povinen se předem seznámit se zkušebním řádem pro canisterapii. Tuto skutečnost potvrzuje svým podpisem na přihlášce k povahovým testům canisterapeutického psa.

Kontrola poslušnosti

Povely: „sedni“, „lehní“, přivolání, dlouhodobé odložení – min. 20 sekund, přinášení nebo chůze u nohy – na vodítku (pokud pes není aportér, může psovod zvolit chůzi u nohy, což **je povinen nahlásit zkušební komisi před zahájením zkoušek.**) Povely lze opakovat maximálně 3x. U přinášení je povolen jakýkoli předmět, který je odhozen do vzdálenosti alespoň 5 metrů, není vyžadováno předsednutí před psovoda nebo vkládání předmětu do ruky psovoda. Je povoleno používání jakékoli motivační pomůcky. Pes má zvládat povely okamžitě a s radostí. Neochota psa plnit povely nebo opakování povelů psovodem snižuje počet přidělených bodů.

Setkání s rozhodčím

Psovod vedoucí psa na volno nebo na volně prověšeném vodítku předstoupí před rozhodčího. Zkoušející přistoupí ke psu a osloví ho, poté ho pohladí po hlavě, podrbe za ušima, zkontroluje chrup. Poplácá ho na předhrudí. Postupně zvedne přední nohy. Pohmatem mu projede celé tělo, včetně ocasu. Na závěr psa obejmě, malého psa vezme do náruče. Ve všech uvedených bodech postupuje důkladně, ale s ohledem na to, že se se psem ještě dobře nezná. Pes se má chovat přátelsky bez přílišné nedůvěry či bázlivosti. Neuhýbá dotekům, nesmí přehnaně reagovat na zatahání či tlak rozhodčího.

Kontrola dráždivosti a útlumu

Rozhodčí psa roz dovádí přiměřeným způsobem, který si sám zvolí (hází mu balónek apod.; v případě, že pes hru odmítá, může použít pamlsků na odvedení pozornosti od psovoda). Pes nesmí být na vodítku. Na pokyn rozhodčího musí psovod hru ukončit

a psa přivolat k sobě. Povel pro ukončení hry může psovod opakovat bez omezení. Používání různých druhů přivolání, lákání psa na předměty a pamlsky je dovoleno. Čas mezi pokynem rozhodčího pro ukončení hry a upoutáním psa psovodem na vodítko je omezen na 25 sekund.

Reakce na cizí psy

Všichni psovodi se psy se soustředí do hloučku, ve kterém se volně pohybují. Psi mohou být na vodítku. Jejich chování má být k ostatním psům přátelské bez dominantních útoků. Případná agrese vůči psům nevyklučuje použití psa jako canisterapeutického. Účelem tohoto bodu je zjistit, zda je možné psa použít ve skupinové canisterapii s ostatními psy či nikoliv.

Hlouček lidí

Psovod se psem prochází pohybující se skupinkou nejméně pěti lidí, kteří se spolu přátelsky baví. Jeden z lidí má v ruce deštník, který znenadání otevře. Druhý má berle, které upustí. Všichni lidé si postupně psa pohladí. Psovod se psem na vodítku dlouhém minimálně 1,5 m obejde skupinku a poté projde přímo mezi lidmi. Vodítko musí být prověšeno, psovod nesmí psa tahat či násilím držet za vodítko nebo obojek ve skupince. Ke psu přichází jedna osoba po čtyřech a pohladí ho. Všechny požadované úkony se provádějí za pohybu. V další fázi osoby v hloučku začnou křičet a hlasitě se smát, přetahují se o berli, jedna osoba naznačuje útok deštníkem na psa. Psovod může psa pouze chválit či jinak podporovat. Pes se má chovat vyrovnaně, přátelsky. Chybou je snaha o útek z hloučku nebo přílišná lekavost na podněty.

Reakce na běžícího člověka a pád člověka

Psovod se psem na vodítku dlouhém alespoň 1,5 m kráčejí po chodníku. Kolem nich probíhá člověk, za ním další, který v blízkosti psa upadne a upustí tašku s plastovými láhvemi nebo plechovkami. Leknutí psa je běžná reakce, pes se ale nesmí zachovat příliš bázkivě nebo naopak agresivně, chňapnout po tašce. Psovod nesmí během testování tohoto bodu klást psovi žádné povely.

Reakce na invalidní vozík

Osoba na invalidním vozíku přijíždí ke psovodovi se psem, naváže přátelský rozhovor, psa pohladí a obejmě kolem krku (pevnější sevření nesmí psovi vadit), malého pejska vezme na klín a dá mu pamlsk (pes jej může, ale nemusí přijmout). Pes nesmí projevit žádný náznak nevole nebo agresivity. Malí psi jsou posazeni osobě na vozíku na klín. V tomto bodě se hodnotí také práce psovoda s „klientem“. Pes se má chovat přátelsky, vstřícně, bez strachu z vozíku.

Způsob přijímání pamlsku psem

Rozhodčí nabídne psu pamlsk různými způsoby – z roztažené dlaně, sevřené dlaně, mezi prsty. Hodnotí se jemnost při přijímání pamlsku. Psovod může psa usměřňovat povelům. V případě nezájmu psa o pamlsk může být použita hračka. Pes má brát pamlsk jemně, štípnutí zuby je chybou.

Simulace návštěvy u postiženého

Zkoušející si lehne na deku a majitel k němu přivede psa (pokud to jde, psa převalí na bok, ale pes může i ležet). Zkoušející se snaží napodobit polohování: obejmě psa, a pokud jde o většího psa, jemně si na něj položí hlavu, položí mu přes bok nohu, neustále psa hladí, jemně ho může zatahat za ucho apod. V tomto bodě se hodnotí také práce psovoda s „klientem“. Pes se má nechat napolohovat psovodem a setrvat v ní po žádanou dobu. Vstávání nebo sedání si psa je menší chybou, pokud se nechá opět napolohovat a na dotyky rozhodčího nereaguje bázlivě. Účelem tohoto bodu je zjistit, jaké má pes k polohování dispozice.

Platnost: od 18. května 2008

[\(http://www.canisterapie.info/o-canisterapii/zkusebni-rad/\)](http://www.canisterapie.info/o-canisterapii/zkusebni-rad/)

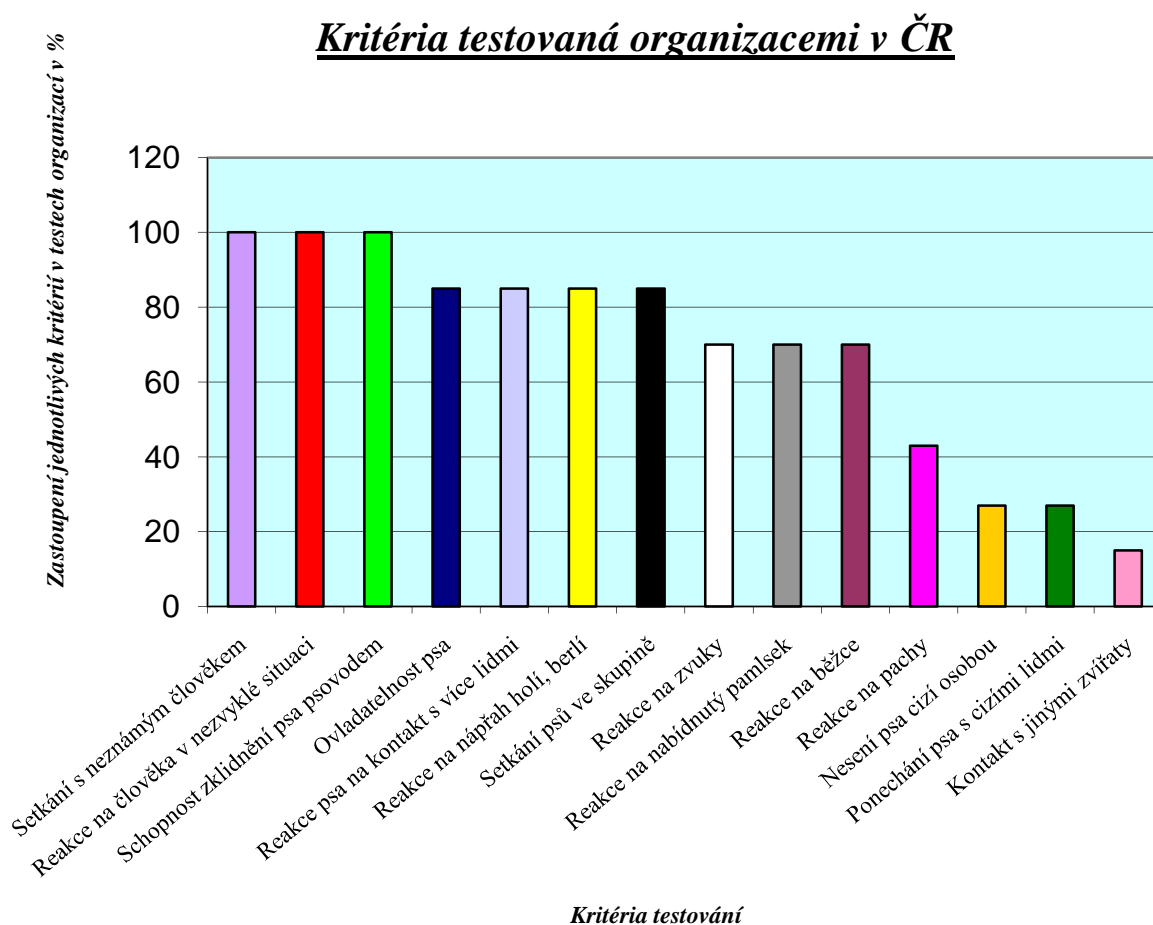
PŘÍLOHA Č. 2

Srovnání kritérií testování canisterapeutických psů

Canisterapie je postavena nejen na povaze, ale také na výchově psa. Proto seriózní pracoviště ověřují vhodnost psa pomocí speciálního testu. Dnes se používají různé testovací metody a zkušební řády testování psů pro canisterapii, které si pro své potřeby vytvářejí občanská sdružení či jiné společnosti, které psy pro canisterapii připravují nebo je samy využívají.

Testovací řády sedmi organizací byly srovnány a společná kritéria byla vyzvednuta a pro srovnání uvedena v grafu v procentuálním vyjádření.

Graf 1: Kritéria testování canisterapeutických psů

Z grafu vyplývá, že kritéria: setkání psa s neznámým člověkem, reakce na člověka v nezvyklé situaci a schopnost zklidnění psa psovodem jsou prioritní ve všech sledovaných řádech (100%). Kritéria ovladatelnosti, reakce psa na kontakt s více lidmi, reakce na náprah holí nebo berlí a setkání psů ve skupině, se tetují asi v 80%. Dá se říct, že tato kritéria by měla být součástí každého testovacího řádu

(Pes přítel člověka, 2/2004, s. 12-13)

PŘÍLOHA Č. 3

Psí desatero

1. Můj život trvá deset až patnáct let. Každé odloučení od tebe mi přináší smutek a žal. Mysli na to, než si mě pořídíš.
2. Dej mi čas, abych pochopil, co ode mě žádáš.
3. Důvěřuj mi, nikdy tě úmyslně nezklam.
4. Nehněvej se na mě dlouho a za trest mě nikam nezavírej. Ty máš své přátele a zábavu, ale já mám jenom tebe.
5. Povídej si se mnou často. I když některým slovům úplně nerozumím, stačí mi, když slyším tvůj hlas.
6. Uvědom si, že když mě biješ, mohl bych tě hravě kousnout, ale já to neudělám.
7. Až se ti bude zdát, že jsem neposlušný a líný, uvažuj, že mi třeba není dobře, nebo že jsem unavený.
8. Starej se o mě, jsem-li starý. I ty jednou zestárneš a budeš potřebovat něčí pomoc.
9. Buď v mých těžkých chvílích vždycky se mnou. S tebou je pro mě všechno lehčí.
10. Až se můj čas naplní, nenech mě trpět. V případě nutnosti skonči mé trápení včas. Jen tě prosím – zůstaň v té chvíli se mnou!

(<http://www.zoofauna.cz/ostatni.php>)

Psí modlitba

Můj nový pane, svůj příchod k tobě pociťuji jako malou smrt. Vždyť smrt je jen krok do neznáma, proto se jí každý živý tvor tolik bojí. Můj zmatek pramení z toho, že nevím, co mne u tebe čeká. Vyslyš proto, pane, moje prosby, abych se tohoto strachu zbavil a mohl ti dobře sloužit. Především se, můj pane, vyzbroj trpělivostí, protože moje služba ti ze začátku zcela jistě přinese rozčarování. Budeš-li mít pocit, že takto sis mě nepředstavoval, nepropadej trudnomyslnosti. Dobře mne pozoruj a snaž se zjistit moje přednosti a nedostatky. Především znalost mých nedostatků je pro tebe důležitá. Budeš-li je znát, naučíš se čelit nepříjemným situacím. Jsem živý tvor s duší dítěte, umím milovat, nenávidět, žárlit, bát se i podvádět. Umím mít radost z tvé radosti a rmoutit se z tvého smutku. Prosím tě, pane, abys mě za každý dobře provedený úkol pochválil.

Nebudeš-li se mnou spokojen, pokárej mě ostrým hlasem, ale nikdy mě nebij! Bití ve mně vyvolává hrůzu. Naučím-li se od tebe očekávat rány, stane se ze mě to, čemu lidé říkají „zkažený pes“. Prosím tě, pane, abys o mě všestranně pečoval, pravidelně mě krmil, venčil, česal. Budu-li nemocen nebo zraněn, pečuj o mě s láskou a buď ke mně ohleduplný. Určitě spolu prožijeme mnoho dobrého i zlého. Kvalita mojí služby bude úměrná kvalitě našeho vzájemného vztahu. A ještě jednu prosbu k tobě mám, pane. Pamatuj, že psí život je asi šestkrát kratší než lidský. Až budu stár a nebudu ti moci sloužit, nech mne u sebe na dožití. A jestliže můj skon bude neodvratný, dopřej mi, pane, rychlou a bezbolestnou smrt. Pak se příliš nermut! My psi žijeme krátce, ale o to rychleji se dovedeme množit. Jistě přijde můj nástupce, který ti poslouží stejně dobře jako já.

(Galajdová 1999, s. 109).